Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Α. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακὴ 15 τοῦ Ἀπρίλη 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οἰκονόμου ἀριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 243

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ἡ «Ἄρρωστη Δούλα» (συνέχεια).
» » Ὁ Σολωμός (τέλος).
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. Ὁ προφήτης.
ΚΡΙΣΝΑ. Ἡ Λαξμή (συνέχεια).
ΙΞΙΟΝΑΣ. Περίπατοι.
Μ. Οἰδίπους Τύραννος
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Γκόλφης. Γιάννης Περγιαλίτης.
ΠΑΡΑΙΡΑΦΑΚΙΑ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Ο ΣΟΛΩΜΟΣ (*)

Ὁ Σολωμὸς γύρισε στὴν πατρίδα του τὴ Ζάκυθο στὰ 1818, ἀφοῦ σπούδασε γερὰ στὴν Ἰταλία, κι ἀποκαταστάθηκε στὴν Κέρκυρα στὰ 1828. Εἶναι ἡ εὐτυχισμένη ἐποχὴ τῆς ζωῆς του καὶ τῆς Μούσας του. Δὲ φροντίζει γιὰ κεῖνα ποὺ γινήκαν ἢ εἰπωθήκαν ἢ γραφτήκαν πρίν. Φτάνει, κι ἀπὸ τὰ πρῶτα τραγούδια του δημιούργησε στὴν Ἑλλάδα τὴ λυρικὴ ποίηση, σχεδὸν καθὼς στὰ 1820 ὁ Λαμαρτῖνος μὲ τὴ θεία του ἀκατεχιὰ καὶ γιατὶ δὲν ἤξερε τίποτα ἀπὸ τὰ περασμένα, ἄξαφνα, στὴ *Λίμνη* του, φανερώνει στοὺς συγχρόνους του νέα αἰσθήματα, τόσο νέα σὰν τἀστέρια ἑνὸς ἄλλου κόσμου.

Καὶ ὅμως δὲ μοιάζουν ἀναμεταξύ τους Σολωμὸς καὶ ρωμαντικοί. Μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ βυρωνισμοῦ, καὶ δὲ βρίσκει, κανεὶς μήτε στὴ ζωή, μήτε στοὺς στίχους τοῦ Σολωμοῦ τίποτα ἀπὸ κεῖνο ποὺ λέμε πόζα. Καὶ κανένα σημάδι ρητορικῆς, στὸν καιρὸ τοῦ Φώσκολου, τοῦ ποιητὴ μὲ τὴ βαθειὰ καρδιά, καὶ μὲ τὸ πεντωμένο ὕφος. Ὁ Θωμαζέος ἔλεγε στὸ Σολωμό: «Οἱ Γερμανοὶ κατορθώνουν νὰ δείχνουνε βαθειοὺς καὶ τοὺς πιὸ κοινοὺς στοχασμούς· ἐσὺ ηὗρες τὸν τρόπο νὰ μᾶς κατασταίνῃς κοινὰ καὶ τὰ πιὸ βαθιὰ νοήματα».

Ἡ παρατήρηση τούτη ἀληθεύει πάντα γιὰ τὸ Σολωμό. Εἴτανε τοῦτο νόμος γιὰ τὸ Σολωμό. Μὰ δὲν πηγάζει ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν ἀξία τοῦ Σολωμοῦ. Ἡ ρητορικὴ εἶναι κατι ἀδύνατο στὴ νέα γλῶσσα τῆς Ἑλλάδας. Δὲν ἔχει τίποτε θεατρικό. Δὲν ξέρω ἀπὸ ποιὰ χάρη, ἀπὸ ποιὸ χαρισμα κληρονομικὸ τὰ οἰκιακὰ χαμογέλοια τοῦ Πλάτωνα ἁπλώνονται σ' ἕνα λογο ποὺ ἀκόμα καὶ στὰ πιὸ βαριὰ θέματα θαρρεῖς πὼς κουβεντιάζει μὲ τὸν ἀναγνώστη του. Τὸ χαμόγελο, ἕνα χαμόγελο ποὺ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο, ποὺ εἶναι πιὸ πολὺ μιὰ ψυχικὴ κατασταση, ἡ ἁπλότη, ἡ ἀγαθότη, ποτὲ δὲ λείπουν κι ἀπὸ τὰ λυρικώτερα κομμάτια τοῦ ποιητῆ.

. . . . . .

Γνωρίζετε τὰ ὡραῖα λόγια τοῦ ποιητῆ. «Κλεῖσε μέσα σου τὴν Ἑλλαδα καὶ θὰ αἰσταν θῆς νὰ λαχταρίζῃ κάθε εἶδος μεγαλείου». Ὁ Σολωμὸς δὲν ἐννοεῖ μὲ τοῦτο τὴ νέα Ἑλλάδα μόνο ποὺ λατρεύει, τὴν Ἑλλάδα τοῦ 1821, τὴν ἐπαναστατημένη. Στοχάζεται τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Στὴν Ἰταλία εἶχε σπουδάσει τὰ κείμενα· τὸν εἶχε ἀδράξει ἡ λατρεία τῆς Ἑλλάδας. Κάθε φορὰ ποὺ ξυπνάει μέσα στοὺς φιλολόγους τῆς νέας Ἑλλάδας ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα, ἀμέσως πάει ὁ νοῦς τους πρὸς τοὺς ἀθάνατους. Εἶναι σὰν κυριεμένοι καὶ σὰ λαβωμένοι ἀπὸ κείνους. Τὸν ὕπνο τους τὸν ταράζει ἡ μυρουδιὰ τοῦ ἀρχαίου μύρτου. Τὸ πικρόφυλλο τῆς ἀττικῆς δάφνης παίρνει γι' αὐτοὺς μιὰ κάποια γλύκα ποὺ τοὺς λιγώνει. Οἱ δυστυχισμένοι ποιητὲς δουλεύουν καὶ ὀνειρεύονται τοὺς ἀρχαίους. Λαχταροῦνε τὶς ἴδιες δόξες; Δὲν ξέρω. Μόνο ξέρω τὴν ἀφορμὴ τῆς ἔγνοιας τους· εἶναι γιατὶ πρέπει νὰ συνεχίσουν! Πρέπει νὰ ξακολουθήσῃ ἡ ἀρχαία φιλολογία, πρέπει τόμορφο βιβλίο νὰ μὴν κλειστῆ γιὰ πάντα, πρέπει, μ' ἕνα καινούριο ἀγῶνα, νὰ ξαναρχίσῃ σήμερα τὸ ἔργο τοῦ ἄλλοτε, τὸ κολοσσαῖο ἔργο. Καὶ νὰ γιατὶ οἱ ποιητὲς θυμοῦνται κι ἀγωνίζονται νὰ ξαναζήσουν τοὺς πρόγονους.

Δύο τρόποι εἶναι γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦτο, δυὸ μονάχα. Ὁ πρῶτος νἄχῃς τὸ δαιμόνιο νοῦ τῶν ἀρχαίων, καὶ τότε νὰ κάμῃς ἔργο ὅλως διόλου ἀλλοιώτικο· ἔτσι ἔκαμε ὁ Δάντης, καὶ τὸ παράδειγμά του τἀκολουθήσανε στὴ Δύση. Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ μιμηθῆς τοὺς ἀρχαίους, γιὰ νἄμπῃς μέσα στὸ ἰδανικό τους. εἶναι ἴσα ἴσα νὰ μὴν τοὺς μιμηθῆς. Ἡ πρωτοτυπία εἶναι τὸ καλήτερο σημάδι σεβασμοῦ πρὸς ἐκείνους. Ὁ δεύτερος τρόπος εἶναι πιὸ ἁπλός, πιὸ ταπεινός, πιὸ πεζός. Μὰ ἔχει κι αὐτὸς ἀπίστευτες δυσκολίες. Πρόκειται νὰ τοὺς μεταφράσῃ, κ' ἔτσι, μ' αὐτὸ νὰ τοὺς ἀναστήσῃς.

Καθε ἀπόπειρα γιὰ νὰ γραφτῆ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα φανερώνεται ἀμέσως μὲ μετάφραση τῶν κλασσικῶν. Στὸν 11ο αἰῶνα ἕνας ἄγνωστος συγγραφέας μεταφράζει σὲ στίχους ἕνα λόγο τοῦ Ἰσοκράτη, κ' ἔτσι μᾶς δίνει ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ παλιὰ μαρτύρια τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας ποὺ λέμε δημοτική. Ξέρετε πὼς στὴν Κρήτη, στὸ 16ο αἰῶνα δὲ μεταφράζανε μονότι καποιοι στίχοι τῆς *Ἐρωφίλης* μυρίζουν ἀπὸ μετάφραση, μὰ ζωηρὰ δείχναν πὼς κρατιόνταν ἀπὸ τοὺς προγόνους. Στὴν ἀρχὴ τοῦ 19ου αἰῶνα, ὁ ποιητὴς Χριστόπουλος — δημοτικιστής, καθὼς λένε, καὶ μὲ ἀξία, — μετάφραζε τὸ Α τῆς Ἰλιάδας. Σήμερα ποὺ τὸ ξύπνημα εἶναι πιὸ πολὺ συνειδητό, τὰ μεταφράσματα εἶναι περίσσια. Ὁ Ὅμηρος, ὁ Αἰσκύλος, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Λόγγος, ἀκόμα κι ὁ Λουκιανὸς μεταφέρονται καὶ ἀφομοιώνονται μὲ τὶς νέες ἀνάγκες. Δὲν εἶναι κοινὲς μετάφρασες. Εἶναι ἔργα δημιουργικά, σὰν τὶς μετάφρασες τοῦ Ἀμυότου καὶ τοῦ Καλβίνου. Κι ὁ Σολωμὸς δὲν ξέφυγε ἀπὸ τὸ νόμο· μᾶς μεῖναν κάποια μεταφραστικὰ κομμάτια του ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα.

Ἡ προσήλωση τούτη στὸ ἔργο τῶν προγόνων εἶναι συγκινητικὴ καὶ χαραχτηριστική. Ὁ Ταὶν ἔδειξε πὼς, σωστὰ σωστά, μιὰ γλῶσσα δὲν μπορεῖ νὰ μεταφραστῆ καὶ νὰ ξαναχυθῆ σὲ ἄλλη. Μὰ τοῦτο δὲν ἀφαιρεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν καινούρια τὴν ἀξία κι ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ σημασία τῶν ἔργων τούτων. Ὁ Σολωμός, ἐκεῖνος στοχάζονταν νὰ μεταφράσῃ κάτι ἄλλο. Στοχάζονταν νὰ μεταφράσῃ στὴ νέα γλῶσσα τὸ ἴδιο τὸ ἰδανικὸ τῶν ἀρχαίων. Κι αὐτὸ τοῦ γίνηκε, μὲ τὴ δύναμη ποὺ ἔβαζε γιὰ νὰ τὸ πιτύχῃ, ἐν' ἀπὸ τὰ βασανιστήρια τοῦ δεύτερου μέρους τῆς ζωῆς του. Γνώριζε κατὰ βάθος τὴν ἰταλικὴ φιλολογία. Ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς ἔμαθε νἀγαπᾷ τὴ λατινικὴ φιλολογία, ποὺ εἶν' ὅλη δύναμη, καὶ συχνὰ λαμπῆ, μὰ καὶ μαζὶ μεγάλη ἀλήθεια. Πάντα εἶναι ὡραῖα, πάντα γόνιμα αὐτὰ τὰ ταιριάσματα τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ λατινικοῦ νοῦ μέσα σ' ἕνα κεφάλι, καὶ τυχερὸ τὸ ζύμωμα δυὸ χωμάτων μέσα σ' ἕνα χέρι. Ὁ Σολωμὸς φανερὸ πὼς ζητοῦσε νὰ πλουτίσῃ τὴν ἑλληνικὴ νεογέννητη γλῶσσα, μὲ ὅλη τὴν τέχνη, μὲ ὅλες τὶς λεπτότητες, μὲ ὅλα τὰ τεχνάσματα μιᾶς πολύπειρης φιλολογίας σὰν τὴν ἰταλική. Μᾶς τὸ λένε τὰ χειρόγραφά του. Εἶναι γιομᾶτα ἀπὸ παραλλαγές. Φτιάνει καὶ ξαναφτιάνει πέντε καὶ δέκα φορὲς τὸν ἴδιο στίχο ὡς ὅτου νὰ τόνε λιγήσῃ στὸ θέλημά του, ὡς ὅτου κατορθώσῃ νὰ κλείσῃ μέσα του ἕνα κόσμο, γιατί, συχνά, δὲν ὀνειρεύεται τίποτε λιγώτερο παρὰ τοῦτο: «Ὑποτάξου στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ σου — εἶπε μιὰ μέρα — ὅστο νὰ τὴν ὑποτάξῃς κ' ἐσύ». Καὶ γιὰ τοῦτο τοῦ ἄξιζε νὰ ὀνομαστῆ ἀπὸ τὴ Δόρα Ντίστρια «τὸ γνήσιο διανοητικὸ παιδὶ τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Ρώμης».

(Ὕστερα ὁ Ψυχάρης μιλεῖ γιὰ τὰ ποιήματα τῆς πρώτης ἐποχῆς τοῦ Σολωμοῦ ποὺ τὰ βρίσκει ἐξαίρετα, παραθέτει σὲ γαλλικὴ μετάφραση τὴν «Ἀγνώριστη», δείχνει ἀπάνω στοὺς στίχους της, πὼς ὁ ποιητὴς ἐξιδανικεύει τὰ ἀντικείμενα, καὶ λέει πὼς τοῦ φαίνεται ἡ Ἀγνώριστη «σὰν τὴν ἴδια τὴν Ποίηση ποὺ ἀπὸ τὸ βουνὸ κατεβαίνει στοὺς κάμπους μιᾶς Ἑλλάδας ὁλονέας», καὶ ξακολουθεῖ:)

Σὰν τὸ Γκαῖτε, ὁ Σολωμὸς εἶχε τὸ σπανιο δῶρο νὰ ἀναλύῃ τὰ αἰσθήματά του τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ ποὺ τὰ δοκίμαζε μὲ ὅλη τους τὴ σφοδρότητα. Ὁ νοῦς ἔβλεπε τὴν καρδιὰ ποὺ χτύπαγε. Ἀξιοθάμαστα προτερήματα ἀνταμωμένα σ' ἐκεῖνο τὸν ἄνθρωπο, ἀπὸ τὴν ἀνατροφὴ ἢ ἀπὸ τὴ γέννηση. Εἶχε ἀπὸ τὸ φυσικό του γενικὲς ἰδέες καὶ γνώριζε νὰ δίνῃ ἀέρα στὶς ἰδέες. Γνώριζε πολλὲς γλῶσσες καὶ — γιὰ νὰ ξαναποῦμε κάποιο λόγο τοῦ Ἔννιου — εἶχε κάμει πολλαπλὲς ψυχές. Κ' ἔπειτα ὅ,τι στοχάζονταν εἴτανε μεγάλο. Δούλευε μὲ θαμαστὴ λεπτολογία καὶ τὶς πιὸ πλατειές του ἰδέες, φροντίζοντας καὶ γιὰ τὴν πιὸ μικρὴ λεπτομέρεια.

(*) Ἡ ἀρχὴ του στὸ περασμένο φύλλο.

Ὁ *ἀντικειμενισμός*, στὸ δεύτερο μέρος τῆς ζωῆς του, γίνεται ἄπόλυτη ἀρχή. Εἶναι μαζὶ θεωρητικός καὶ δημιουργός. Καὶ δουλεύει. Κάπου μιλεῖ γιὰ τὰ χρώματα τοῦ δειλινοῦ ποὺ δὲν ἔχουν ὄνομα κ' ἔχουν περίσσια κάλλη. Θέλει νὰ τὰ παραστήσῃ αὐτὰ τὰ χρώματα μὲ τὴ μελέτη καὶ μὲ τὸ κοντίλι. Ὀνειροπολεῖ ἕνα κρᾶμα ἀπὸ ἁπλότητα κι ἀπὸ βάθος, ἀπὸ γερμανισμὸ κι ἀπὸ ἑλληνικὸ φῶς. Ἀπὸ τὸ καθάριο ἑλληνικὸ στοιχεῖο θέλει νὰ βγάλῃ τὸ παγκόσμιο.

. . . . . .

Μὲ τὸ ποίημα τοῦ «Πόρφυρα» θέλει, καθὼς ἔλεγε ὁ Ταίν, «νὰ γενικοποιήσῃ τὸ ἰδιαίτερο», ἢ ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερο αὐτὸ νὰ ξεχωρίσῃ ἕνα τεράστιο σύμβολο. Ὁ νέος, ποὺ στὸ ποίημα τοῦ Σολωμοῦ, χάνε κάθε ἐθνικότητα, λούζεται τὴ νύχτα στὰ ἥσυχα νερά, ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ θάλασσας ποὺ ἀντιφεγγίζει ὅλα τἄστρα. Κολυμπᾶν καὶ κεῖνα μαζί του, πάει νὰ καταχτήσῃ τὸ διάστημα καὶ τὸ μυστήριο, ὅταν ὁ Πόρφυρας τὸν τρώῃ. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα ξέβρασι ἡ θάλασσα τὸ κεφάλι του στάκρογιάλι «ἀπομεινάρε θαμαστὸ ἑρμιᾶς καὶ μεγαλείου».

Ἐπιχειρεῖ νὰ γράψῃ ἕνα πολύστιχο ποίημα γιὰ τὸ Μισολόγγι: «Οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι». Δὲν εἶναι ποίημα ἀποκλειστικὰ πατριωτικό· τὸ ποίημα εἶναι ψυχολογικὸ καὶ διανοητικό· χίλια ἐμπόδια δοκιμάζουν τὸ θάρρος τῶν πολιορκημένων, χίλιοι πειρασμοὶ πολιορκοῦν τὴν ψυχή τους. Μὰ ὁ πιὸ μεγάλος κίντυνος εἶναι ἡ ἄνοιξη ποὺ ξανάφτει στὶς καρδιὲς τὸν ἔρωτα τῆς ζωῆς, καὶ εἶναι φόβος νὰ χαλαρώσῃ τὴν ἀντίσταση καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ χρέους. Τὸ τραγούδι τῆς ἄνοιξης ἔχει νόημα πλατύτερο ἀπὸ τὸ περίφημο τραγούδι τῆς «Βαλκυρίας» τοῦ Βάγνερ.

Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὁ ποιητὴς μὲ ἀφέλεια σημείωνε στὸ χαρτὶ τὰ λόγια τοῦτα: «Κάμε ὥστε ὁ μικρὸς κύκλος μέσα εἰς τὸν ὁποῖο κινιέται ἡ πολιορκημένη πόλη νὰ ξεσκεπάζῃ εἰς τὴν ἀτμοσφαῖρα του τὰ μεγαλήτερα συμφέροντα τῆς Ἑλλάδας, τὰ μεγαλήτερα συμφέροντα τῆς Ἀνθρωπότητας. Τοιουτοτρόπως ἡ ὑπόθεση δένεται μὲ τὸ παγκόσμιο σύστημα. Ἰδὲς τὸν Προμηθέα καὶ ἐν γένει τὰ συγγράμματα τοῦ Αἰσχύλου».

Βλέπετε τώρα πὼς ἐμπνέοταν ὁ Σολωμὸς ἀπὸ τἀμίμητα πρότυπα. Ὤ! ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα! Ἤθελα νὰ σᾶς μιλήσω πολὺ γιὰ κείνη. Ἤθελα μαζί σας νὰ τὴν ἀγαπήσω περίσσια. Καθε λαὸς φτάνε στὸν πλανήτη μὲ τὴ δική του χάρη (avec son invention). Ὁ ἄνθρωπος βρίσκει ἀράδ' ἀράδα τὴν πέτρα, τὸ σίδερο καὶ τὸ χρυσάφι. Ἐκεῖνοι ηὕρανε καὶ πλάσαν, ὄχι τὴν ποίηση—ὅλοι οἱ λαοὶ ποιητὲς εἶναι—ὄχι τὴ σκέψη—παντοῦ ὁ ἄνθρωπος στοχάζεται,—πλάσαν τὴν ἀξία, τὴν ὑπέρτατη βεβαιότητα τῆς σκέψης καὶ τῆς ποίησης· κι αὐτὸ εἶναι ποὺ πῆρ' ἕνας μεγάλος νοῦς καὶ εἶπε πὼς ηὕρανε τὴ δόξα. Ἡ δόξα ἦρθε παραπανιστὴ στὴ γενικὴ ἀξία τῆς σκέψης. Τελειωτικὴ ἀξία, γιατὶ ὅλα τὰ ηὕρανε μιὰ γιὰ πάντα. Ὁ Δάντης εἶναι μέσα στὸν Αἰσχύλο, καὶ ἡ μέθοδο τοῦ Claude Bernard εἶναι μέσα στὸν Ἱπποκράτη, μὲ μοιασίματα ποὺ ξαφνίζουν. Βέβαιο πὼς δὲν ὑπάρχουν καὶ μεγαλήτερες διανοητικὲς χαρὲς ἀπὸ κεῖνες ποὺ κυλάει μέσα μας ἕνα καλὰ ξεκαθαρισμένο κομμάτι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους μὲ κύματα μεγάλα καὶ συγκρατητά. Οἱ γκαρδιακὲς ἀπόλαψες εἶναι περίσσιες μέσα ἐκεῖ συχνότερα παρ' ὅ,τι πιστεύεται. Μὰ δὲν παίρνοντ' εὔκολα. Χρειάζεται πολλὴ μελέτη. Δὲν ξέρουμε ἀκόμα ὅλα τὰ κομμάτια τοῦ Ἀριστοφάνη ποὺ πρέπει νὰ γελάσουμε, μήτε ὅλα τὰ κομμάτια τοῦ Σοφοκλῆ ποὺ πρέπει νὰ συγκινηθοῦμε.

Καὶ ὅμως. Μὲ συγκινεῖ πιὸ πολὺ ὁ ζακυθινὸς ποιητής, ὅταν ἀκούῃ συμπαθητικὰ τὸ φτωχὸ ρωμιὸ ζητιάνο. Μὲ συγκινεῖ ἀκόμα πιὸ πολὺ ὁ κορφιάτης ποιητής, ἐκεῖ ποὺ γυρεύει, μὲ τὶς δικές του δύναμες, νὰ μὴ φανῇ ἀνάξιος τῶν προγόνων του. Ἂς λατρέψουμε γονατιστὰ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα· μὰ νὰ μὴ τὴ βεβηλώνουμε μὲ ἀδύνατες μίμησες, μὰ νὰ γαποῦμε—γιατὶ τἀξίζει—τὴ νέα Ἑλλάδα γιὰ τὸν ἑαυτό της.

Ὁ Σολωμὸς δὲν τὴ συμμερίζονταν τὴ γνώμη τοῦ ἀρχαίου σκολιαστῆ ποὺ μεγαλόπρεπα — στοὺς χριστιανικοὺς πιὰ καιροὺς — χώριζε σὲ δυὸ κατηγορίες τὶς γλῶσσες τῆς οἰκουμένης· πρῶτα ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, κ' ὕστερα οἱ βάρβαρες γλῶσσες. Ἡ ἰταλικὴ τοῦ εἶχε γίνει μητρική του γλῶσσα. Ξέρουμε μάλιστα πὼς στοχάζονταν ἰταλικά. Οἱ σημειώσες ποὺ ἔπαιρνε γιὰ νὰ καταστρώσῃ τὰ σχέδια τῶν ποιημάτων του, τὰ καθέκαστα τῆς κατασκευῆς, οἱ ἰδέες ποὺ τοῦ ἔρχονταν, ὅλα αὐτὰ εἶναι ἰταλικὰ στὰ χερόγραφά του. Ἔπειτα, ὅταν ἔγραφε τοὺς στίχους του, γίνονταν Ἕλληνας ἀπὸ τὴν κορφὴ ὡς τὰ νύχια. Ἡ χημία τοῦ μυαλοῦ του μὲ κανει νὰ στοχάζουμαι. Ὅσο κι ἂν εἶναι δυσανάλογο τὸ ταίριασμα, κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος, στὴν παρισιάνικη ζωή μου, ὄχι, δὲν εἶπα σωστά, εἶμαι πολὺ λίγο παρισιάνος, μὲ τὸ νόημα ποὺ δίνουνε στὴ λέξη—κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος, μέσα στὴ ζωή μας ποὺ εἶν' ὅλη τῆς Γαλλίας, ἔρχεται μιὰ στιγμή, ἔρχεται μιὰ ὥρα καὶ δυὸ ὧρες, κάποτε καὶ πιὸ πολύ, τὸ καλοκαίρι, στὴν ἐξοχὴ τῆς Μπρετάνης, εἶναι ὧρες, κάθε φορὰ ποὺ κάθουμαι στὸ τραπέζι γιὰ νὰ γράψω, ποὺ μὲ κυριεύει ὁλόκληρο ἡ μητρικὴ γλῶσσα· ἀκούω κατακάθαρα, κὶ χιλιάδες λεῦγες μακριάθε, τὰ λόγια ποὺ ἀνταλλάζονται στοὺς δρόμους καὶ στὰ σπίτια. Ὁ ἦχος τους μοῦ φτάνει σκέτα νέτα σταυτιά μου, τὸ μίλημα τῆς γεννήτρας γῆς μοῦ τραγουδάει κανονικὰ κι ἁρμονικά,—κ' ἔτσι γράφω καθὼς μιλᾶνε.

Πολλοὶ ὀνειρεύονται, λίγοι πραγματοποιοῦν. Δεν ἔχουμε, ἀλλοίμονο! παρὰ κομμάτια ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ τοῦ δεύτερου εἴδους, ὄχι τἀκέρια τὰ ποιήματα. Γιατί; Ἐδῶ γγίζουμε στὸ τραγικὸ μυστήριο τῶν τελευταίων του χρόνων.

. . . . . .

Ὁ Σολωμὸς δὲν μποροῦσε νὰ μὴν καταλαβαίνῃ σωστὰ τὴν ἀξία του καὶ τὴ σπουδαιότητα τοῦ ἔργου ποὺ εἶχε καταπιαστῆ γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἔρχεται στιγμὴ ποὺ γιὰ μερικοὺς ἀνθρώπους ἡ λέξη περηφάνια δὲν ἔχει πιὰ νόημα, καθὼς καὶ ἡ λέξη μετριοφροσύνη. Δὲν μποροῦσε νὰ μὴ συγκρίνῃ τὰ μαρτύρια τοῦ θαμασμοῦ ποὺ τοῦ φτάναν ἀπόξω, μὲ τὴ γνώμη ποὺ εἶχανε γιὰ κείνονε μέσα στὸν τόπο του. Εἶναι, στἀλήθεια, θᾶμα πῶς ὁ τεχνίτης μπορεῖ καὶ ξακολουθεῖ τὸ δημιουργικό του ἔργο, ἀγνάντια—σὰ νὰ ποῦμε—μὲ τὸν ἑαυτό του μονάχα, χωρὶς ποτὲ νἄρχεται σὲ συνάφεια μὲ τοὺς ἀδιάφορους ἢ μὲ τοὺς πολέμιους τριγύρω του. Μπορεῖ νὰ ποῦμε πὼς ὁ πολὺς κόσμος δὲν τὸν ἤξερε. Μὰ πρέπει νὰ λογαριασουμε καὶ τους πρωτάρικους καιροὺς ποὺ ζοῦσε. Μολις ὠργανώνονταν τὸ βασίλειο. Δὲν εἴτανε δυνατὸ νὰ ὑποψιαστῇ τί εἶχε κάμει ὁ Σολωμὸς γιὰ τὴ διανοητικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ἑλλάδας. Ὁ βασιλιὰς Ὄθωνας, ὅσο κι ἂν εἴτανε φωτισμένος, ὁ νέος θρόνος ποὺ ἐντοσούτῳ στὰ γράμματα χρωστοῦσε τὴν ὕπαρξή του, δὲ φαινόντανε νὰ πήρανε μυρουδιὰ πὼς ζοῦσανε στὴν Ἑλλάδα ἄνθρωποι τῶ γραμμάτων.

Ὁ Σολωμὸς θὰ δοκίμασε πίκρες πιὸ βαθειές, πίκρες ἄφραστες θανασιμες. Ὁ ἔξοχα πληροφορημένος νοῦς του θὰ αἰστάνθηκε πολλὲς φορὲς, μπροστὰ στὰ κεφαλια τῶ συμπατριωτῶν του, πὼς εἴτανε ἀδύνατο νὰ χωρέσῃ μέσα τους. Χρειάστηκε νὰ ξανἀρχίσῃ γιὰ κείνους ab ovo τὴν ἀπόδειξη τῶν πιὸ στοιχειώδικων πραγμάτων ἀπάνου σὲ γλωσσικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ζητήματα . . . . . Κι ἀποσύρθηκε ὁ-

---

Ψ Υ Χ Α Ρ Η Σ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ *

Καιρὸ δὲν εἶχε ὁ Ἀντρέας νὰ χασομερήσῃ. Ἔπρεπε νὰ γυρίσῃ στὴν ἄρρωστη. Τὸ πληγοδέσιμο, τὸ ὑγρό, τελειωμένο, καὶ μόνη της ἡ Κατινούλα μὲ τὴ νοσοκόμα ποὺ τὴ φύλαγε κιόλας γιὰ τὸ μικρό της ἐκεῖνο τὸ μπαξίσι.

—«Κυρία νοσοκόμα, τῆς λέει ὁ Ἀντρέας, σὰ νὰ πηγαίνουνε φοβερὰ γλήγορα οἱ δουλειὲς στὸ καταστημά σας».

Ἀναστέναξε ἡ γυναίκα·

—«Ἐδῶ, Κύριέ μου, ἀλήθεια ποὺ μᾶς ἔρχεται κόσμος μὲ τὸ παραπάνω. Βέβαια πὼς δὲν προφταίνει κανεὶς γιὰ ὅλους. Ὑπάρχει καὶ κάποια παραζάλη».

Τἄκουγε ἡ Κατινούλα καὶ σώπαινε, σὰ ζεματισμένη ὅμως, ἴσως καὶ λιγάκι μέσα της, θυμωμένη, γιατὶ μὲ τὸ αἴσθημα της τὸ ψιλό, ἂν καὶ δὲν τὰ ξεδιάλιζε τὰ πράματα ἕνα ἕνα, πειράχτηκε ἀπὸ τὸ φέρσιμο τοῦ γιατροῦ καὶ καταλάβαινε πὼς ἀλλιῶς φέρθηκε μαζί της ὁ κ. Σεβιλάς, ποὺ κι ἀφτὸς μποροῦσε μὲ ὅλο τὸ δικαίωμα νὰ τὴν ἀφήσῃ στὰ κρύα τοῦ λουτροῦ, ἀφοῦ κι ἀφτὸς τὴν πῆρε τότες ἀπὸ ξένα παρισιάνικα χέρια. Φοβότανε κιόλας μήπως χρειαστῇ νὰ μείνῃ στὸ Νοσοκομεῖο. Τρόμαζε μόνο ποὺ ποὺ τὄβαζε μὲ τὸ νοῦ της.

—«Μὴ σὲ μέλῃ, Κατινούλα μου, τὴν ἡσύχασε ὁ ἀφέντης. Ἐδῶ δὲ θὰ κουβαληθοῦμε. Θὰ σοῦ βροῦμε καὶ γιατρό».

Τόντις, γιατρὸ δὲν εἶχανε ἀκόμη. Ἀποφασισμένος ὁ Ἀντρέας νὰ βρῇ ἕνανε ὡς τὸ βράδι. Ἔβαλε τὴν Κατινούλα στὸ κλινικὸ ἁμάξι ποὺ τοὺς πρόσμενε κάτω, τὴν πῆγε σπίτι τους, τὴν πλάγιασε ἡ Ἄννα, κι ὁ ἴδιος πετάχτηκε σὲ ἁμάξι τῆς πιάτσας, ξαναῆρθε στὸ Νοσοκομεῖο, ἐπειδὴ γιατροὺς δὲ γνώριζε, ἀδύνατο νὰ φωνάξῃ τὸν τυχάμενο, δίχως νὰ ξέρῃ ποιός εἶναι, καὶ μὲ τὴ γεωμετρική του τὴ θέληση, τὸ ταχτοποίησε πὼς καλὰ καὶ σώνει ὁ Μπούνιος πρέπει νὰ τοῦ πῇ τὄνομα ἑνὸς γιατροῦ.

Τότες ἄρχισε στοὺς διάδρομους τοῦ Νοσοκομείου ἕνα τρεχὶ πρωτότυπο κι ἀπερίγραφτο. Ἔβγαινε ὁ κ. Μπούνιος, πάντα μὲ τὸ περίφημο τἀσκέρι, ἀπὸ τὴν κάμαρα ἑνὸς ἀῤῥώστου, καρτεροῦσε ὁ Ἀντρέας ὄξω νὰ τὸν τζακώσῃ, χούμιζε ὁ Μπούνιος στὴν καμαρα τὴν πλαγινή. Ζύγωνε κάποτες ὁ Ἀντρέας, ἀφαντος ὁ Μπούνιος. Τὸν ἀκολουθοῦσε, σίμω ε, ἄνοιγε τὸ στόμα, τίποτα! Τοῦ ξεγλιστροῦσε ἀπὸ τὰ δαχτυλα μὲ τὴν ἀρκνταστη γληγοράδα του. Μιὰ φορὰ τοῦ τὸ εἶπε κιόλας, τρεχοντας τώρα κι ἀφτὸς μὲ τἀσκέρι, πὼς θελει γιατρὸ καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τουλάχιστο ἀντρέσσο συνάδερφου. Κουνοῦσε τὸ κεφαλι, μουρμούριζε μισὰ ἕνα ὄχι ὁ κ. Μπούνιος καὶ πάλε ὡρμοῦσε σ' ἄλλη καμαρα. Βάσταξε τὸ κυνήγι ὡς μιὰ ὥρα. Ὅσο πεῖσμα κι ἂν εἶχε ὁ Ἀντρέας, πιθανὸ πὼς δὲ θὰ κατάφερνε τὸ σκοπό του, χωρὶς τὴν καλὴ ἐκείνη τὴ νοσοκόμα ποὺ στὸ τέλος τοῦ ἔμαθε καὶ τὸ κατάλληλο μέσο. Τὸν ὡδήγησε παράμερα σ' ἕνα καμαράκι ὅπου ὁ γιατρός, προτοῦ φύγῃ, ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπο νὰ περάσῃ, νὰ καθήσῃ μάλιστα, γιὰ νὰ βάλῃ στὸ κατάστιχο τὴν ὑπογραφή του, νὰ πιστοποιήσῃ δηλαδὴ πὼς ἔκαμε τὴ συνηθισμένη τὴ βίζιτα. Ἐκεῖ τραβήχτηκε ὁ Ἀντρέας καὶ πρόσμενε. Γλήγορις ἔφτασε, τρεχάτος πάντα, ὁ κ. Μπούνιος, μὰ μὲ τὸ μισό του ἀσκέρι μονάχα, τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ τοὺς ἐξωτερικούς, ἐπειδὴ κα-

*) Ἡ ἀρχή του στὸ 228 φύλλο.

λότελα ἀπὸ τὴν κορφιάτικη κοινωνία, κ' ἔγινε μισάνθρωπος κι ἀπλησίαστος . . . . . Σύμφωνα μὲ μιὰ παράδοση ποὺ κυκλοφορεῖ, ὁ Σολωμὸς ἀπελπισμένος τὰ κατάστρεψε καταφρονετικὰ μὲ τὰ χέρια του τὰ χερόγραφά του. Δὲν μπορῶ νὰ τὸ πιστέψω πὼς βάλθηκ' ἔτσι νὰ τιμωρήση τὴν πατρίδα του. Πρέπει νὰποκρινόμαστε μὲ τὴν καλοσύνη καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνήξερους. Πρέπει τὸ πνέμα τῆς θυσίας νὰ ξανάφτη τὸ στοχαστικό. Βέβαια, δίκιο εἶναι νὰ τιμοῦμε τοὺς ποιητὲς, ἑνόσω ζοῦνε, μὲ τὶς πιὸ μεγάλες τιμὲς, γιατὶ αὐτοὶ εἶναι ποὺ, πραγματικὰ, θεμελιώνουν, καθὼς τὸ εἴδαμε στὴν ἀρχὴ τοῦ λόγου μας. Μὰ ἡ πεποίθησή τους γιὰ τὸ καλὸ ποὺ κάναν καὶ ἡ βεβαιότη πὼς πλούσια θὰ θερίσουν αὔριο τὰ σπαρμένα, πρέπει νὰ τοὺς εἶναι ἀρκετή. Τί θἄλεγε ὁ Σολωμὸς, ἐκεῖνος ποὺ κ' ἕνας καλὸς στίχος ἔφτανε γιὰ νὰ τόνε συγκινήση, ἂν μποροῦσε νὰ προφητέψη τὴ σημερινὴ ἀναγέννηση τῆς ἑλληνικῆς ποίησης, ποὺ πολὺ πιθυμοῦσα νὰ σᾶς μιλήσω κάποτε γι' αὐτή....

Ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὰ νέα ἑλληνικὰ ὅπως μποροῦσε, μὰ τέλος πάντων τἔγραψε. Τὴν αἰστανότανε βαθιὰ τὴν ἐθνικὴ γλῶσσα, καὶ, σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Δάντη, γνώριζε νὰ διαλέη ἀπὸ τὶς διάφορες ντοπιολαλιὲς ὅσα τοῦ χρειαζόνταν. Ἔτσι γίνονται οἱ κοινὲς γλῶσσες Ἔτσι πιὸ ὕστερα, ὁ Βαλαωρίτης, μιὰ ἄλλη φιλολογικὴ δόξα τῆς Ἑλλάδας, πήγαινε καὶ περιμάζευε προσεχτικὰ τὰ ζουμερὰ καὶ λαμπερὰ λόγια στὴ Μαδουρή του. Πρέπει χωριστὰ νὰ σημειωθῆ πὼς ὁ Σολωμὸς ἀντάμωσε στενὰ τὸν ἐθνικὸ λυτρωμὸ τῆς Ἑλλάδας μὲ τὸ λυτρωμό της ἀπὸ τους σκολαστικούς. Αὐτοὺς τοὺς ἀποστρέφονταν ἴσα μὲ τους Τούρκους. Ὁ ἴδιος ἄνθρωπος ποὺ στὰ 1824 σκαρφάλωνε στοὺς λόρους τῆς Ζάκυθος γιὰ νὰ κράζη ἀπὸ μακριὰ στοὺς πολιορκημένους «Βάστα, καημένο Μεσολόγγι, βάστα», ἔννοιωθε πὼς μόνη αὐτὴ ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ ἐκφραστικὸ ὄργανο καὶ τῆς καρδιᾶς καὶ τοῦ νοῦ. Καὶ γιὰ τοῦτο ἔγραψε πεζὰ τὸν ὡραῖο του διάλογο μεταξὺ Ποιητῆ καὶ Σοφολογιώτατου.

(Ἐδῶ ὁ Ψυχάρης ἀναφέρει γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, καὶ ξακολουθεῖ :)

Τὸ ζήτημα βάλθηκε κακὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ, καθὼς τὸ εἶπε, ἐξαίρετα πληροφορημένος ἕνας κριτικὸς ἀπὸ τὴ Ρωσσία (ὁ κ. Λυκιαρδόπουλος)· δοκιμάσανε δὲν ξέρω ποιὸ *Ἀνασιύλωμα* τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, ἀντὶ νὰ δουλέψουνε γιὰ μιὰ *Ἀναγέννηση* νέα. Ὅμως βιάζει σήμερα νὰ τὸ σκεφτοῦμε. Βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ ἀναπόφευχτες ἀνάγκες. Χρειάζεται σ' ἕνα τόπο μιὰ γλῶσσα ποὺ νὰ μποροῦνε ὅλοι μέσα στὸν τόπο νὰ μαθαίνουν νὰ τὴ μιλᾶνε, νὰ τὴ γράφουν, νὰ τὴ διαβάζουν. Καὶ γιὰ νὰ κατορθωθῆ αὐτὸ χρειάζεται μιὰ γραμματική· μὲ ἄλλους λόγους χρειάζεται *μιὰ* γλῶσσα. Εἰκοσιπέντε χρόνια ἔχω ποὺ μελετῶ τὸ ζήτημα· ἡ καθαρεύουσα δὲν μπορεῖ νὰ πληρώση τὸν ἀπαραίτητο προορισμὸ μιᾶς γλώσσας. Οἱ ἀρχαῖοι φιλέλληνες, κάποιοι ταξιδιῶτες τοῦ 16ου αἰῶνα, μερικοὶ φιλόλογοι τοῦ παλιοῦ καιροῦ,—ποὺ δὲ συμφωνᾶνε μαζί τους σήμερα ἐπιστήμονες πιὸ φωτισμένοι,—σταθήκαν ἀφορμὴ νὰ καταφρονεθῆ ἡ ἀληθινὴ νέα γλῶσσα, χαραχτηρισμένη ἀπ' αὐτοὺς *χυδαία* κι ἀκόμα καὶ *βάρβαρη* ! Γλῶσσα ποὺ ὁ Σολωμὸς ἀποκρυσταλλωσε τὴν ψυχή του εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς εὐγενικώτερες γλῶσσες τοῦ κόσμου. Ὅσο γιὰ κάποιες γραμματικὲς λεπτομέρειες ποὺ σημαδεύουν καθεμιὰ φιλολογικὴ γλῶσσα, δὲν πρέπει πολὺ νὰ σταματοῦμε σ' αὐτὲς, ἀκόμα καὶ σὰ μᾶς ξαφνίζουνε στὴν ἀρχή. Ἡ ὡραία λέξη sollicitude σκαντάλιζε στὸν καιρὸ τοῦ Μολιέρου. Πρέπει νὰ ξαγναντεύουμε τὰ πράματα ἀπὸ πιὸ ψηλὰ, σὲ πιὸ πολὺ φῶς.

(Ἐδῶ ὁ Ψυχάρης ἀναφέρει τὸ ἴδιο τὸ ἱστορικὸ τοῦ Ἀπόστολου καὶ τοῦ ἄρχοντα, ποὺ βρίσκεται στὸ «Νουμᾶ» τῆς 1 τοῦ Ἀπρίλη, μέσα στὸ γράμμα τοῦ Ψυχαρη «Καλοσύνη καὶ διάβασμα», καὶ τελειώνει τὴν ὁμιλία του ἔτσι·)

Σὲ καιροὺς πολὺ πιὸ πρόσφατους εἴδαμε νὰ δίνουνται ἀνάλογες ἀπόκρισες· κι ἀκόμα καὶ στὴν Ἑλλάδα δὲ φαίνεται σωστὸ πρᾶμα νὰ διδάσκεται τὸ Βαγγέλιο στὴ μετάφραση τοῦ Πάλλη.

Μὰ τί πρέπει νὰ συμπεράνουμε ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ αὐτό ; Πῶς δὲ θὰ δοῦμε τὴ νίκη τῆς ἑλληνικῆς παρὰ ἀφοῦ πεθάνουμε ; Ὄχι βέβαια. Ἐξεναντίας θὰ πῶ πὼς πρέπει νὰ τὴ δοῦμε τὴ νίκη της γιὰ νὰ μὴν πεθάνουμε. Βιάζει τὸ πρᾶμα. Ὁ κ. Παιγιαρὲς σᾶς εἶπε πολὺ φρόνιμα καὶ πολὺ θετικὰ στὴν ὁμιλία του γιὰ τὴ Μακεδονία πὼς ὁ Μακεδονίτης δὲν ἔχει ἔγνοια γιὰ νὰ μάθη τὸν Ξενοφῶντα, πὼς τρέχει στὰ σκολειὰ ποὺ μπορεῖ νὰ ἱκανοποιήση τὶς πιὸ πραχτικώτερες ἀνάγκες του. Καὶ κατόπι του κίντυνος εἶναι νὰ τρέξη καὶ ἡ Μακεδονία. Πρέπει λοιπὸν νὰ παρθῆ ἡ ἀπόφαση τὸ γληγορώτερο. Τὸ Πατριαρχεῖο ποὺ ἔχει τὴν ἀνώτερη κυβέρνηση ἀπάνου στὴν παιδεία θὰ ὀροντίση, πιστεύω, καθὼς πρέπει. Ἔλαβ' ἀφορμὴ τώρα τελευταῖα νὰ θαμάσω τὸ νοῦ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη, Ἰωακείμ τοῦ Γ'. Εὔκολα θὰ καταλάβη πὼς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, σὲ τέτοιες περίστασες, εἶναι ζήτημα ζωῆς γιὰ ἕνα ἔθνος ποὺ θέλει νἀπλωθῆ.

Ὁ λόγος τοῦ Ἀπόστολου σημαίνει κάτι ἄλλο. Σημαίνει πὼς πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ στοχαζόμαστε τὸ μελλόμενο. Καὶ, γιὰ νὰ μιλήσουμε θετικώτερα — χρειάζεται δουλειά, ἢ — ἁπλούστερα — χρειάζεται διάβασμα. Ἔτσι κανεὶς προετοιμάζεται γιὰ τὸ μελλόμενο. Ἀνίσως καὶ διαβάζανε, τὸ γλωσσικὸ ζήτημα δὲ θὰ εἴτανε. Θὰ εἴμαστε ὅλοι σύμφωνοι. Γνώρισα ἕνα ἀγαθὸ ἄνθρωπο ποὺ τώρα τελευταῖα βάλθηκε νὰ συζητήση μ' ἐμένα ἀπάνου στὸ αἰώνιο ζήτημα. Τόνε ρώτησα ἂν εἶχε διαβάσει τὰ εἰδικὰ βιβλία. Μοῦ ἀπάντησε, φυσικά, πὼς ὄχι. Ἔπειτα, ζήτησε νὰ φωτιστῆ. Τοῦ εἶπα πὼς ἔχω στὴ διαθεσή του ὅλα τὰ βιβλία μου. Δὲν ἦρθε νὰ τὰ πάρη. Πάντα εἶν' ἐνοχλητικὸ νὰ πρόκηται νἀλλάξης γνώμη. Καὶ μολαταῦτα πολλοὶ ἀλλάξανε. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς εἶναι σήμερα πλῆθος.

Ὅλος ὁ κόσμος δὲν εἶναι τῆς γνώμης τοῦ ἀξιότιμου βουλευτῆ κ. Παπαμιχαλόπουλου ποὺ εἶπε ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς : «Οἱ δημοτικισταὶ εἶναι ἄθλιοι . . . . Μᾶς συμβουλεύουν νὰ ἀνατινάξωμεν διὰ δυναμίτιδος τὸν Παρθενῶνα . . . . Δὲν εἶναι χριστιανοί . . . . Τὰ ἔργα των εἶναι ἐμέσματα . . . . καὶ ὀλέθρια ἐθνικῶς . . . . Τὴν καθαρεύουσαν καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς δὶς μετεχειρίσθη . . . .» Ὁ ἀξιότιμος βουλευτὴς μὲ τὰ στερνὰ τοῦτα λόγια του βέβαιο εἶναι πὼς ἐννοεῖ τὰ τέσσερα Βαγγέλια καὶ τὴ μετάφραση τῶν Ἑβδομήκοντα. Δὲν τόνε γνοιάζει ὁλότελα γιὰ τὴ διαφορὰ τῶν καιρῶν. Γι αὐτὸν ἡ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνα καὶ ἡ γλῶσσα τῶν Ἑβδομήκοντα, περίφημη γιὰ τοὺς ἑβραϊσμούς της καὶ γιὰ τὴ δειλή της προσήλωση στὸ πρωτότυπο κείμενο, εἶνα τὸ ἴδιο πρᾶμα. Ὅσο γιὰ τὴ γλῶσσα τοῦ Βαγγελίου, ἀλλοίμονο ! εἶναι γλῶσσα πολὺ *χυδαία*, καὶ ὁ κ. Παπαμιχαλόπουλος, δὲν τὰ καλογνωρίζει τὰ πρότυπα ποὺ διαλαλεῖ. Μὴν τὰ παρασπρώχνουμε τὰ πράματα. Τἄλλα του λόγια, τἀναθέμα ποὺ ρίχνει στοὺς *χυδαϊσεὲς* —εἶναι πολὺ πιὸ καθαρά. Τί οὐσιαστικὰ λόγια, μὰ ὄχι πιὸ λίγο τραβημένα! *Χυδαϊσταὶ* εἶν' ἐκεῖνοι ποὺ, σὰν τὸ Σολωμό, φέρνουν κάποια τιμὴ στὴ νέα Ἑλλάδα.

Δὲν πρέπει νὰ προσέχουμε καὶ πολὺ στὶς μικρὲς αὐτὲς ἔλλειψες, στὶς ἀλαφρὲς τοῦτες ἁμαρτίες. Ὁ Ἕλληνας ποὺ θὰ τύχαινε νἆναι σήμερα ἑβδομῆντα πέντε χρονῶ, θὰ εἴταν ἕνα χρόνο πιὸ μεγάλος ἀπὸ

μιὰ δουλειὰ δὲν εἴχανε μὲ τὰ κατάστιχα οἱ ἀποδέλοιποι. Ἅμα εἶδε τὸν Ἀντρέα δὲν κρατήθηκε·

—«Μπά ! Ἐσεῖς ἐδῶ !» Σὰ νὰ θωροῦσε ποὺ λένε τὸ στοιχὸ τοῦ Μπάγκο.

—«Φίλε μου, τοῦ κάκου ! Νὰ μοῦ πῆτε κανένα γιατρὸ γιὰ τὴν ἀῤῥωστη, καὶ δὲ φέβγω».

Κάθησε ὁ κ. Μπούνιος, περιτριγυρισμένος ἀπὸ τοὺς νέους. Μὰλλωσε, μὲ ξερὴ κι ἀπότομη παρατήρηση, ἕναν ἢ δυὸ ἀπ' ἀφτοὺς Παραπονέθηκε μὲ σταναχώρια ποὺ ἄργησε κ' εἶχε τἄξει κάπου νὰ πάη στὶς ἑντεκα. Ὁ Ἀντρέας στεκότανε πίσω του ὄρθιος κι ἀσάλεφτος.

—«Γιατρὸ μοῦ γυρέβετε ; Νὰ γιατροὶ—κ' ἔδειχνε τοὺς νέους. Ὄχι ὅλοι. Μόνο δυὸ ἔχουνε τὴν ἄδεια νἀπαγγελθοῦνε. Μὰ ταχτικὸ δὲν εἶναι νὰ τοὺς ῥωτήσω ἐγώ. Ῥωτήστε ὁ ἴδιος».

—«Λοιπὸν τοὺς ῥωτῶ !», ἀπάντησε ὁ Ἀντρέας καὶ κοίταξε γῦρο του. Κοντά του βρισκόταν ἕνας ἐσωτερικὸς μὲ γένεια ξαθὰ καὶ πρόσωπο γλυκό, ἐκεῖνος ἴσια ἴσια, ὅπως φάνηκε τοῦ Ἀντρέα σὰν τὸν ἀντίκρυσε, ποὺ μίλησε στὴν πληγοσκόπηση γιὰ τὸ πέσιμο τοῦ νεφριοῦ. Τὸν παρακάλεσε ἀμέσως, κι ὁ ἐσωτερικός, ὁ κ. Κουφές, τοῦ ἔγνεψε πὼς εἶναι πρόθυμος καὶ μὲ φωνὴ χαμηλοτσακη πρόστεσε, πὼς θὰ συναγρικηθοῦνε, ὅταν τελειώση μὲ τὸν παραφέντη.

Ἔτσι τὰ βόλεψε ὅλα τετραπέρατα ὁ κ. Μπούνιος. Δὲν ἀρνήθηκε πάσα βοήθεια τοῦ Ἀντρέα· δὲν τοῦ σύστησε ὅμως καὶ συνάδερφο. Προμήθεβε πελάτη σ' ἕνα του μαθητὴ ἐσωτερικό, ἔμνησκε κάπως ἡ δουλειὰ μέσ' τὸ Νοσοκομεῖο. Λησμόνησε μονάχα νὰ πῆ τοῦ Ἀντρέα πὼς ὁ κύριος Κουφὲς δὲν εἴτανε χεροῦργος τἀπάγγελμά του. Τί νὰ γίνη ; Στὸν ὠκεανὸ ποὺ λέγεται τὸ Παρίσι, ἀναγκάστηκε ὁ δύστυχος ὁ Ἀντρέας νὰ ῥίξη τἀγκίστρι ὅπου κι ὅπως μποροῦσε. Ψαρική. Κατώρθωσε νἀποψαρέψη ἀπὸ τὰ θολωμένα τὰ νερὰ ἕνα γιατρουδάκι. Καλὸ καὶ τοῦτο. Ἀνάσανε μάλιστα ὁ ἄθρωπος, ὅταν μπόρεσε μὲ τὴν ἡσυχία του νὰ τοῦ ξηγήση τὰ καθέκαστα. Ὁ κ. Ἀντρέας που ἀγαποῦσε τὴν τάξη, τὰ μπέρδεβε στὴν ἀταξία καὶ στὴ βιάση.

Τὴν ἴδια μέρα, ἦρθε σπίτι ὁ κ. Κουφές. Ἀπὸ τὶς ἐννιὰ τοῦ Ἅη Δημήτρη ποὺ φτάσανε στὸ Παρίσι ὡς στὶς δεκαεφτὰ ποὺ πήγανε στὸ Νοσοκομεῖο ἢ στὴν Οἰκία Μπουάζα, ἡ πληγὴ στένεβε ὁλοένα, ἐπειδὴ τῆς εἴχανε βγάλει στὸ Μπ.... τὸ λαστικένιο σουληνάρι ποὺ τραβοῦσε καὶ ξέραινε τὸ ἔμπυο. Τώρα μάζωνε τὸ ἔμπυο στὰ βάθια τῆς πληγῆς κ' ἡ ἀῤῥωστη πονοῦσε. Χρειάστηκε νὰ τηνὲ φαρδύνουνε, καὶ φρόνιμα στοχάστηκε ὁ κ Κουφὲς νὰ τῆς βάλη στὸ ποτάμι τῆς πληγῆς ἕνα λαμινάρι, ὅπως τὰ λένε, εἶδος φυτὸ πελεκημένο καὶ στρογγυλωμένο, ποὺ μέσα στὸ κρέας τὸ ζεστὸ φουσκώνει κ' ἔτσι ἀνοίγει τὴν πληγή ! Τὸ βάσταξε ἡ δύστυχη ὅλη τὴ νύχτα. Τῆς τὸ τραβήξανε μόνο τὸ πρωΐ. Τὸ βράδι, 39°5 ἡ θερμοκρασία. Τελεφώνησε ὁ Ἀντρέας τοῦ κ. Κουφὲ στὸ Νοσοκομεῖο. Παρουσιάστηκε ἡ ὥρα ὀχτώ. Κοίταξε τὴν πληγή, τὴν ψηλάφησε μὲ τὸ μήλι, βγήκανε δυὸ κλωστίτσες ! Καλῶς ὁρίσανε. Νὰ ποὺ τὸ περίφημο τὸ μετάξι, τὸ μισημένο μετάξι τοῦ κ. Μπούνιου, ἐρχότανε δίχως πολλὲς φασαρίες. Πρώτη χάρηκε ἡ Κατινούλα. Χάρηκε μαζί της καὶ τὸ γιατρουδάκι. Καινούριος Ἀσκληπιός.

Ἡ Κατινούλα ἔννοιωθε τώρα σὰν πιὸ ξαλαφρωμένη. Τὴν ἀβριανή, τετάρτη, δεκαεννιὰ τοῦ Ἅη Δημήτρη, πῆρε πασσαπόρτι ὡς κι ἀπὸ τὸν κ. Ἀμάρο. Ἡ Ἄννα τὸν εἶχε φωνάξει γιὰ τὴ Μοιρίτα, ποὺ ἔβηχε λιγάκι, κ' ἔτυχε ν' ἀνταμωθῆ μὲ τὸν κ. Κουφέ. Ἀμέσως καὶ μικρὸ συβούλιο ἀναμεταξύ τους. Κατέβηκε ἡ Κατινούλα. Τὴ στηθοσκόπησε προσεχτικά, πολὺ προσεχτικά, ὁ κ. Ἀμάρος. Τίποτα δὲν ἄκουσε ποὺ νἄμοιαζε ὄποφτο. Γερὰ τὰ πλεμόνια.

—«Θἄναι τόντις γερά, παρατήρησε μ' ἕνα ἠ-

τὸ Ἑλληνικὸ βασίλειο. Ταιριάζει πάντα νὰ τὸ θυμούμαστε γιὰ νὰ ἐχτιμοῦμε τὴν τεράστια προσπάθεια τῆς Ἑλλάδας πρὸς τὴν πρόοδο ἀπὸ τὸ 1821. Καὶ νά γιατὶ μπορεῖ κανεὶς καὶ πρέπει περίχαρα νὰ κοιτάζη πρὸς τὰ μελλόμενα, καὶ, γιὰ νὰ μένη σωστὸς Ἕλληνας, νὰ ἐμπιστεύεται πρῶτ' ἀπ' ὅλα στὴν ὀρθὰ νοημένη λατρεία τῆς Ἰδέας.

Μετάφραση *

ΑΝΟΙΞΗ

Καλῶς τηνε τὴ λυγερὴ μὲ τὸ φιλὶ τῆς νιότης.
Γῆς καὶ καρδιὰ σὲ δέχουνται κ' ἕτοιμες εἶναι γι' ἄνθη.
Ὅπου σταθεῖς παράδεισο, κι ὅπου βρεθεῖς τραγοῦδι,
κι ὅπου τὸ πόδι σου πατεῖ χαρὰ καὶ πανηγύρι.
Μαντεύει σου τὸν ἐρχομὸ κι ἀναγαλλιᾶ ἡ φλογέρα.
Σιμά σου οἱ αὔρες κελαϊδοῦν τοῦ μπιστικοῦ τὸν ὕμνο
ἀνθοβλαστάρι τῆς λαλιᾶς καὶ χάϊδεμα τῆς χλόης,
καὶ γλυκολάλητα πετᾶν τριγύρω σου τ' ἀηδόνια
μέσα στὴν πλούσια κόμη σου φωλιὰ ζητῶντας ναῦρουν.
Γλυκοζεσταίνει ὁ κόρφος σου κι ὀμορφοπλάθει κόσμους
καὶ κλεῖ ἕναν ἥλιο μέσα του καὶ μιὰ δημιουργία.
Μὲ τὴ ματιά σου δένεται κάθε ὀμορφιὰ τῆς γῆς μας,
καὶ σπέρνεις μάγια ὅθε διαβεῖς καὶ προμηνᾶς τὸ θάμα
ποὺ ὁ κάθε τόπος καρτερεῖ σὰ βλογημένην ὥρα.
Γλυκοπαντέχει σε κι αὐτὸ τὸ ξεροβράχι τὸ ἔρμο
ποὺ σπόρος πέφτει ἀπάνου του καὶ φύτρωμα δὲν ἔχει...
Ὅλα δῶ κάτου εἶν' ὄνειρο, μονάχα ἐσὺ δὲν εἶσαι.
Τὸ μεσανύχτι τὸ βαθὺ σμίγουν κρυφὰ οἱ κορφοῦλες,
κι ἀγκαλιαστοὶ μὲ τὰ νερὰ γλυκοκοιμοῦνται οἱ ἴσκιοι,
καὶ πλέκουνται μὲ τὴ ζωὴ τὰ μύρια ἀνθομπουμπούκια.
Μεθᾷ τὰ πλάγια ἕνας καημός, μιὰ λαύρα τὰ χωράφια
καὶ κάθε ρίζα ποὺ εἶν' στὴ γῆς μ' ἀγάπη κλεῖ καὶ κείνη.
Τ'ἄστρα θωροῦνε τ'ἄνθια σου γι' ἄλλα ἄστρα καὶ τὶς νύχτες
ψηλάθε ἐρωτογνέφουνε καὶ δένουνται μ' ἀγάπες.

Τὰ μάγια ἄχ! πῶσπειρες ἐσὺ τοῦ πόθου εἴτανε μάγια...
Θ' ἀδρασκελήσω τὰ βουνά, θὰ πηλαλήσω κάμπους,
νὰ σὲ συντύχω νὰ σοῦ πιῶ τὸ φίλημα τῆς νιότης,
τ' ἀρίφνητά σου μυστικὰ γοργὰ νὰ ξεδιαλύσω,
καὶ νὰ σὲ φέρω στῆς ψυχῆς τὸ κρύφιο μονοπάτι
ποὺ πέρα ἀπ' τὴν τρανὴ χαρὰ τῆς ζήσης πάει καὶ σώνει...
Στὰ δάσα τῆς μονιᾶς μου ὤχ! γιορτάσι ποὺ θὰ στήσω.
Θὰ σκύψουν ὅλα τὰ βουνὰ κ' οἱ κάμποι θ' ἀψηλώσουν,
τὰ οὐράνια κάτου θὰ στρωθοῦν, κι ὅλα τ' ἀστέρια ὁμάδι
γοργὰ θὰρθοῦνε ἀγνάντια σου γιὰ νὰ σὲ προσκυνήσουν.
Θὰ τραγουδήση ὁ Ἄστερας καὶ θὰ χορέψη ἡ Πούλια,
κι ἀνθόπουλα ἐρωτόπουλα ψυχὲς καὶ πεταλοῦδια
θὰ πᾶ νὰ μάσουν τὴ δροσιὰ ναρθοῦν νὰ σὲ ραντίσουν.
Κι ὅσα θὰ στέλνουν τ' ἄνθια σου γύρα εὐωδιᾶς φιλάκια
θὰν νὰ μαζώνω ἀποσπερεῦ, τὸ τάχι θὰ σ' τὰ δίνω
καὶ θἄν' τοῦ κρινορόδινου μετώπου σου ἡ κορῶνα.
κλάβα μου ἂν θἆναι, μὰ καὶ γὼ τῆς σκλάβας θἆμαι ὁ σκλάβος
Ρήγισσα ἡ βίγλα μου σὲ λέει, χαρά του ὁ ἀγεντροκόσμος,
σὰ ρήγισσα σὲ καρτερῶ καὶ γὼ τὸ παλληκάρι,
τραγουδιστὴς ξεφαντωτὴς καὶ μέγας χαροκόπος
δίχως ὁ μαῦρος συλλοϊκὰ, τί ἤρθαν κι αὐτὰ σιμό σου.
Καὶ σὰν προστάξη τὸ ἄγνωστο τὴ λευτεριὰ νὰ πάρης
κ' ἔρθη ἡ σιγμὴ τοῦ μισεμοῦ μαύρη κι ἀπολπισμένη,
θὰ στρώσω ἕνα ἀνθοκρέβατο κι ἀπάνου του θὰ γύρω
σὲ μακριὸ γλυκόϋπνο. Καὶ θἄναι μιά μου ἡ χάρη.
Σὰ φτερουγιάσης πάλε ἐδῶ καὶ σὰ ροδοχαράξης
στὸ ἔρμο καλύβι μου νἀρθῆς, νἀρθῆς νὰ μὲ ξυπνήσης.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Ἀδέρφια μου, νὰ πλάσουμε
νέα θρησκεία ἐλᾶτε.

ΠΑΛΑΜΑΣ

Μάθετε νὰ ὑποφέρετε τὴν Ἀλήθεια.

ΠΕΡ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Σήμερα τὸ πρωὶ ἀνέβηκα στὴν Ἀκρόπολη. Πόσοι Ἀθηναῖοι δὲν ἀνεβήκανε ποτέ τους καὶ πόσοι Ἀθηναῖοι δὲν ἔτυχε ποτέ τους νὰν τὴ δοῦνε! Γιατὶ ὅλοι δὲν τὴ βλέπουν τὴν Ἀκρόπολη, ἀφοῦ ὅλα τὰ μάτια δὲν μποροῦνε νὰ δοῦν τὴν Ὀμορφιὰ καὶ τὴν Ἀλήθεια. Καὶ ἡ Ἀκρόπολη σὰ σύβολο τῆς ἀτέλειωτης καὶ παναιώνιας Ὀμορφιᾶς καὶ σὰν κήρυκας μεγαλόφωνος τῆς Ἀλήθειας, δὲ δείχνεται σὲ ὅλους.

Ἀνέβηκα στὴν Ἀκρόπολη. Ὁ χρυσὸς ἥλιος ποὺ τὴν ἔλουζε μὲ τράβηξε ἴσαμε κεῖ πάνου. Πρὶν ἀπὸ μένα εἶχαν ἀνεβεῖ καραβάνια περιηγητές. Ἐγγλέζοι, Ἀμερικάνοι, δὲν ξέρω. Ξένοι πάντα. Αὐτοὺς τοὺς τράβηξε ὁ ἥλιος τῆς Ἐπιστήμης· ἐμένα ὁ ἥλιος τῆς Ζωῆς. Αὐτοὶ μὲ τὸν Μπέντεκερ καὶ μὲ τὸν Παυσανία στὸ χέρι· ἐγὼ μὲ τὸν Παλαμᾶ στὴν ψυχή. Καὶ σιγόλεγα μπροστὰ στὸν Παρθενῶνα, σὰ σὲ προσευχή·

Ποιό εἶν' αὐτὸ τὸ κοιμητήρι
Ποῦν' οἱ νεκροί του Ἀπόλλωνες καὶ οἱ τάφοι Παρθενῶνες;

★

Θαμάζω τὴν Ἀκρόπολη ὅταν τὴ βλέπω ἀπὸ τὴν πόλη καὶ καμαρώνω τὴν πόλη ὅταν τὴ βλέπω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη. Κάνω καὶ κάτι ἄλλο· ὅτα βρίσκουμαι στὴν Ἀκρόπολη προσπαθῶ νὰ ξεχάσω τὴν ἱστορία καὶ τοὺς προγόνους ποὺ μοῦ φορτώσανε στὴ ράχη μου οἱ δασκάλοι. Δὲ θέλω νἆμαι ἀπόγονος τοῦ Περικλῆ καὶ τοῦ Φειδία. Μοῦ πέφτει πολύ, σὰ δὲν μπορῶ νὰ βαστάξω τέτιο προγονιλῆκι. Θέλω νἆμαι ἀπόγονος κεινῶνε ποὺ ἀνεβήκανε δῶ πάνου, ὄχι γιὰ νὰ ὑψώσουνε Προπύλαια καὶ νὰ δημιουργήσουνε Παρθενῶνες, ἀλλὰ γιὰ νὰ προσκυνήσουνε τὴν Ὀμορφιὰ καὶ νὰ γευτοῦνε τὴ Ζωή.

Ἀρχαῖοι Ἕλληνες, Τοῦρκοι, Βενετσιάνοι, Γραικοὶ τοῦ 21 ἢ Φραγκολεβαντῖνοι τοῦ 907, ὅ,τι θέλει ἂς εἶναι. Αὐτοὺς νιώθω γιὰ προγόνους μου. Οὔτε μισὴ σταλαματιὰ αἷμα Περικλῆ καὶ Φειδία δὲ βρίσκεται στὶς φλέβες μου· ἃ βρισκότανε, θἄνιωθα κ' ἐγὼ τὴ μεγάλη πνοὴ νὰ μὲ σπρώχνει στὴ δημιουργία ἑνὸς καινούριου Παρθενώνα. Τώρα βλέπω τὰ συντρίμια τοῦ παλιοῦ καὶ ντρέπουμαι. Μπορεῖ καὶ νὰ δακρύζω.

★

Μπουλούκι ἀπὸ ξένους χάσκει μπρὸς στὰ Προπύλαια· ἄλλο μπουλούκι μελετάει τὶς κολῶνες τοῦ Παρθενώνα· στὴν Ἄπτερη Νίκη πέντ' ἕξη, ἄντρες καὶ γυναῖκες, μακρουλόμουτροι καὶ πλατοπόδαροι, ἀκοῦνε μὲ θρησκευτικὴ κατάνυξη ἕνα λυγδοκάπελλο τσιτσερόνη ποὺ τοὺς μπάζει στ' ἄδυτα τῆς Τέχνης καὶ τῆς Ἱστορίας, ἔχοντας τὸ μάτι του καρφωμένο στ' ἄδυτα τῆς τσέπης τους. Νά κ' ἕνα μπουλούκι κάτω ἀπὸ τὸ Ἐρεχθεῖο· νά κ' ἕνα ἄλλο ποὺ τραβάει κατὰ τὸ Μουσεῖο.

Ταφογδύτες ὅλοι τους· σαράκια ποὺ φύγανε ἀπὸ τὸ βιβλίο καὶ πῆγαν καὶ κολλήσανε πάνου στὶς πέτρες· μουχλιασμένες ψυχὲς ποὺ γυρίζοντας αὔριο στὶς πατρίδες τους θὰ δείχνουνε μὲ καμάρι ἕνα κομματάκι μάρμαρο ποὺ τσεπώσανε κλεφτάτα ἀπὸ τὸν ἱερὸ βράχο. Τὸν ἥλιο τῆς Ἀκρόπολης δὲν τὸν εἴδανε. τὴ Ζωή της δὲν τὴν ἀναπνέψανε—καὶ κανένα ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ δῶρα τῆς Θεᾶς δὲ θὰ μπορέσουν αὔριο νὰ φέρουνε στὶς πατρίδες τους.

★

Σὺ μοναχὰ τὴν εἶδες τὴν Ἀκρόπολη, σὺ χάρηκες τὶς μυστικὲς ὀμορφιές της,—σύ, ὦ πανέμορφη ξένη, ποὺ καθισμένη κατάχαμα, σιμὰ στὸν Παρθενώνα, πάνου στὰ μυριόχρωμα λουλούδια, στὰ χαμομήλια, στὶς κυκλαμιές, στὶς μαργαρίτες καὶ στὶς ἀνεμῶνες, ἀκκουμποῦσες τὸ ξανθό σου κεφαλάκι σὲ πέτρινο μαξιλάρι κι ἄφινες τὸ λεβεντονιὸ τὸν Ἥλιο νὰ σ'ἀγκαλιάζει καὶ νὰ σὲ γλυκοφιλεῖ.

Ἡ ψυχή σου δὲ θἄμεινε στεῖρα ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ τὸ γόνιμο ἀγκάλιασμα τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ γεννηθήκανε μέσα σου οἱ μεγάλες λαχτάρες γιὰ ὅ,τι ὑψηλὸ κι ἁρμονικὸ στολίζει τὴ Ζήση

μερο καὶ φίνο χαμόγελο μιλώντας στὸν Ἀντρέα ὁ κ. ουφές, ποὺ γνώριζε πιὰ τὰ ἱστορικά τους, ἀπὸ φυ Κατίωση βέβαια πὼς δὲ θὰ πάσκη, γιατὶ χωρὶς ἄλμο θὰ μᾶς τὸ ἔλεγε ὁ κ. Ἀμάρος».

Τέτοια τάθρώπινα. Κάποτες, ἀπὸ συνείδηση ὀρλθή, γιὰ νὰ δείξη κανεὶς στὸν ἑαφτό του πὼς δὲν ἔ-
ε στὰ μπόσικα, προσπαθεῖ νὰ βρῇ ἐκεῖνο ποὺ δὲν
ἄρχει, μὰ ποὺ τάποφάσισε πὼς εἶναι. Σίγοορο πὼς προσπάθησε ὁ κ. Ἀμάρος ἢ τουλαχιστο θὰ προθησε τἀφτί του κάτι νἀκροαστῇ.

Σὰν τὸν ξεπροβόδεψε ὁ Ἀντρέας ὡς τὴν πόρτα·

— «Αἰ! γιατρέ μου, τοῦ κάνει, μισὸ χωρατέβοντας, μισὸ μὲ τὸ σοβαρό του καὶ παιχνιδιαρικο ὕφος, ἐπειδὴ τοῦ ἄξιζε μάθημα, τί λέτε γιὰ τὴν ἄρρωστη ποὺ πέρσι δὲν ἤθελε κανένας νὰ τῇ χειρουργήση; Λαμπρὰ μᾶς τὸ νοιαστήκατε. Νὰ ὅμως ποὺ γλύτωσε».

Πολλὰ δὲν ἀποκρίθηκε μήτε εἶχε νἀποκριθῇ ὁ κ. Ἀμάρος. Μὰ γελιότανε ὁ Ἀντρέας· γλυτωμένη ἀκόμη δὲν εἴτανε ἡ Κατινούλα. Χρειάστηκε νὰ τῆς βάλουνε καὶ δέφτερο λαμπνάρι· δὲν ἄνοιξε ἀρκετὰ ἡ πληγὴ μὲ τὸ πρῶτο. Ἔδειχνε τὸ θερμόμετρο μὲ τοὺς 39°2 πὼς ἔπρεπε κι ἄλλο ἔμπυο νὰ βγῇ, μαζί του ἴσως κι ἄλλο μετάξι. Δὲν ξέρανε ὡςτόσο μὲ πόσες κλωστίτσες ὁ κ. Σεβιλὰς ἔδεσε τὸ κόψιμο, μὲ τρεῖς ἢ μὲ τέσσερεις, γιατὶ ὁ κ. Μαλαμὲς τοὺς εἶχε πεῖ πὼς στὸ δέσιμο ἡ τρίτη δὲ βαστοῦσε καλὰ καὶ γιὰ νὰ μὴ λυθῇ ὁ κόμπος, πῆρε τέταρτη ὁ γιατρός, πὼς μπορεῖ ὅμως νὰ μείνανε πλαγι πλάγι κ' οἱ δυὸ ἀφτὲς κλωστίτσες στὸ ἴδιο μέρος. Δὲ θυμότανε, νὰ τοῦ τὸ βεβαιώση. Ἀνάγκη νὰ ῥωτήσουνε τὸ Σεβιλὰ τὸν ἴδιο. Ἴσια ἴσια τὸ πρωὶ ἔλαβε γράμμα ἡ Κατινούλα τῆς Βιχτώριας τῆς νοσοκόμας καὶ τῆς ἔγραφε πὼς ἀπὸ τὶς προάλλες, φεβγάτος ὁ κ. Σεβιλὰς γιὰ τὸ Παρίσι. Δός τους λοιπὸν τελεγράφους στὸ Μπ.... γιὰ νὰ μαθῇ ὁ Ἀντρέας τὸ παρισιάνικο τἀντρέσσο τοῦ γιατροῦ, τελεγράφους στὸ γιατρό, διπλοὺς μάλιστα, ἐπειδὴ ὁ κ. Σεβιλὰς ἔβγαινε ὄξω μὲ τὰ χαράματα, γύριζε τὶς κλινικές, τὰ νοσοκομεῖα, νὰ πλεροφορηθῇ γιὰ τὰ καθέκαστα, κ' ἔπρεπε νὰ τὸν πιάσῃς σὰν τὸ πετάμενο τὸ πουλί, ἅμα στοχαζόσουνε κλαδὶ ὅπου θἀκκουμποῦσε μιὰ στιμούλα.

Μ' ὅλες του τὶς δουλειές, ὁ ἀγαθὸς ὁ ἄθρωπος ἄδειασε κ' ἦρθε.

— «Κλωστὲς εἶναι, παιδί μου, εἶπε τῆς Κατινούλας, πῶς θέλεις νὰ μὴ βγοῦνε; Θὰ βγοῦνε. Πόσες ἔβαλα, τρεῖς ἢ τέσσερεις; Ἀλήθεια μου, τὸ ξέχασα. Δὲν πειράζει διόλου. Ἂ δῇς πὼς ἀργοῦνε λιγάκι κ' ἔχεις θέρμη, συφέρνει δέφτερο χειρούργημα. Σοῦ κόρτουνε τὴν πληγὴ καὶ πάβουνε ἀμέσως τὰ βασανα σου. Θὰ πάψουνε κ' ἔτσι».

Γέλασε ἡ Κατινούλα, ὅτι ποὺ ἄκουσε ξανὰ τὸ περίφημο τὸ συφέρνει. Καὶ δέφτερο χειρούργημα με τὸν κ. Σεβιλὰ δὲ θὰ τὴν τρόμαζε. Κάτεχε τὴν τέχνη ὁ ἐπαρχιώτης νὰ ζωντανέβῃ μ' ἕνα λόγο τους ἀρρώστους, ὅπως τοὺς ζωντάνεβε καὶ μὲ μιὰ μαχαιριά. Ἐννοεῖται προτιμοῦσε ἡ Κατινούλα νὰ λείψῃ τὸ μαχαίρι.

Τὴν ἀποχαιρέτησε κι ἀρχίσανε τὶς κουβέντες μὲ τὸν Ἀντρέα, ποὺ τὸν πῆγε στὸ ἐργαστήρι του καὶ που ζωντάνεβε τώρα κι ἀφτός, ἅμα ἔβλεπε τὸν πρωτότυπο τὸ γιατρό. Ἤθελε νὰ τονε ῥωτήση καὶ γιὰ κάμποσα, γιὰ κατι μαλιστα ποὺ ξεσκάλισε μελετώντας ὁλοένα τὴν ἀῤῥώστια, ὁ μεθοδικός του ὁ νοῦς.

— «Φίλε κ. Σεβιλὰ, τοῦ λέει ἄξαφνα, γιατρὸς ἐγὼ δὲν εἶμαι. Ἂν κανω λάθος, νὰ μὲ συμπαθάτε. Ἰδοὺ ὅμως τί συλλογίστηκα. Τὸ δεξί της τὸ νεφρὶ πιάστηκε ἀπὸ τὴ φούσκα. Μήπως δὲν εἶναι κίντυνος νὰ πιαστῇ καὶ τὸ ζερβί της μὲ τὸν ἴδιο τρόπο; Λογικὸ μοῦ φαίνεται».

— «Ἀφήστε ἥσυχη, φίλε μου, τὴ λογικὴ σὲ τετοιες ἀῤῥώστιες, ἴσως καὶ σ' ὅλες τὶς ἄλλες. Ἡ πα-

στούς συντοπίτες του μιὰ παράξενη ἱστορία. Τὴν ἱστορία ἑνὸς Προφήτη. Ἕνας Προφήτης εἶχε φανεῖ στὴν ξένη πολιτεία. Ὁ κόσμος ἔτρεχε ἀποπίσω του. Ὅπου περνοῦσε ὁ Προφήτης ἔσερνε πίσω του χιλιάδες. Ὁ λαὸς ἔτρεχε σὰν τὰ μερμήγκια. Σκάλωναν ἀπάνω στὰ δέντρα νὰ τὸν ἰδοῦν, ἀνέβαιναν στὰ κεραμίδια τῶν σπιτιῶν, ἔσπρωχνε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον γιὰ νὰ τὸν πρωτοκυτάξῃ. Οἱ μανάδες σήκωναν τὰ παιδιά τους στὰ χέρια τους γιὰ νὰ τὸν κυτάξουν καὶ οἱ γέροι στυλώνανε τὰ κορμιά τους νὰ τὸν ἰδοῦν μιὰ φορὰ πρὶν πεθάνουν.

Αὐτὰ ἔλεγε ὁ χωριανὸς κι' ὅλη ἡ χώρα τὸν ἄκουγε μ' ἀνοιχτὸ στόμα. Ἔλεγε ἀκόμα πῶς ὁ Προφήτης, ποὺ ἤξερε ὅλα τὰ μυστήρια ποὺ κρύβει ὁ κόσμος κι' ὅλα τἀπόκρυφα τοῦ Θεοῦ, μιλοῦσε, μὲ ὡραῖα καὶ σοφὰ λόγια, στὰ πλήθη τοῦ κόσμου. Μηλοῦσε γνὰ τὴ Ζωή, γιὰ τὸ Θάνατο καὶ γιὰ τὴν Ἀγάπη. Τὰ λόγια κυλοῦσαν ἀπ' τὰ χείλη του γλυκὰ σὰν τὸ μέλι. Ἡ φωνή του ξεπερνοῦσε τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι. Καὶ ὅταν μιλοῦσε γιὰ τὴ Ζωή, οἱ πιὸ δυστυχισμένοι λαχταροῦσαν νὰ ζήσουν, κι' ὅταν μιλοῦσε γιὰ τὸ Θάνατο, οἱ πιὸ εὐτυχισμένοι τὸν ἀποζητοῦσαν, κι' ὅταν μιλοῦσε γιὰ τὴν Ἀγάπη, τὰ ξερὰ κλαδιὰ πετούσανε νέα φύτρα..

Αὐτὰ ἔλεγε ὁ χωριανός. Καὶ ὕστερα εἶπε ἀκόμα, μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια, τὴ δική του τὴ συμφορὰ καὶ τὴν ἁμαρτία του. Σὰν ἔτυχε στὴν ξένη πολιτεία, πῆγε κι' αὐτὸς νὰ ἰδῇ τὸν ὡραῖο Προφήτη. Ἔσπρωξε τὸν κόσμο, στριμώχτηκε μέσα στὸ λαό, ἴδρωσε, παρακάλεσε. Σὰν ἔφτασε ὅμως κοντά, ἔτριψε τὰ μάτια του. Γιατὶ δὲν πίστευε κι' ὁ ἴδιος αὐτὸ ποὺ ἔβλεπε. Στὸ τέλος δὲν μπόρεσε νὰ βαστάχτῃ. Χωρὶς νὰ θέλῃ, μιὰ φωνὴ τοῦ ξέφυγε ἀπ' τὰ χείλη : «Αἴ ! Αἴ ! ὁ τρελλός !» Τὸ πλῆθος ρίχτηκε ἀπάνω του νὰ τὸν πνίξῃ Ἔβαλε φτερὰ στὰ πόδια. Βοὴ καὶ κατάρα τὸν ἀκολουθοῦσε ἀποπίσω του σὰ φοβέρα. Ἔφυγε, χάθηκε μακρυὰ ἀπ' τὴ πολιτεία. Κρύφτηκε στοὺς λόγγους καὶ στὰ βουνὰ κ' ὕστερα πῆρε τὸ δρόμο, σὰν ἀφωρισμένος.... «Καὶ νἆμα ποὺ ἦρθα. Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συχωρέσῃ, ἀδέρφια!»...

Αὐτὰ ἔλεγε ὁ χωριανὸς καὶ τὰ δάκρυα τρέχανε ἀπ' τὰ μάτια του. Κανένας δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα του νὰ μιλήσῃ. Ὁ ἕνας κύταζε τὸν ἄλλον. Καὶ μόνο οἱ γυναικοῦλες τοῦ χωριοῦ, ποῦ δὲν εἶχανε ξεχάσει τὸν τρελλὸ μὲ τὰ μακρυὰ ὁλόξανθα μαλλιά, μὲ τὸ χλωμὸ πρόσωπο καὶ τὰ βαθουλωμένα μάτια, ἀναστέναζαν βαθειά : «Ὦ ! εὐτυχισμένε, ποὺ εἶδες τὸν Προφήτη ! » Κι' ἀπὸ τότε ὅταν γυρίζουν, οἱ γυναικοῦλες καλοκαῖρι κι' ἄνοιξη, ἀπ' τὰ χωράφια καὶ τὶς ἀκροποταμιές, γλυκομιλοῦν καὶ λένε ἀκόμα γιὰ τὸν ὡραῖο τὸν Προφήτη.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

πεζάκι, καὶ κεῖ φύλαβε τὴ σπετσαρία του, ποὺ ἔλεγε, δηλαδὴ διάφορα φάρμακα χρήσιμα εἴτε γιὰ τὸ θεράπεμα τῆς πληγῆς, εἴτε γιὰ κάθε ἄλλη ἀπαντεχούμενη ἀνάγκη, ὀξυγονωμένο νερό, ἰωδιόβαμμα, μπουκαλάκι αἰθέρα, πέτρα τῆς κόλασης, φανικωμένο νερό, διάλυση ξαχνωμένου ὑδράργυρου ἢ καὶ ὑγρὸ τοῦ Φαντζουΐτεν, ἢ σουλιμα, ποὺ λέμε, ἀποστειρεμένη βαζελίνα, μπαμπάκι ἀποστειρεμένο, ἀποστειρεμένη γκάζα, ἔπειτα κάμποσα ἐργαλεῖα σ' ἕνα κουτάκι νικελένιο, μαζὶ μὲ ὅλα τὰ χρειαζούμενα, βάζα, βαζάκια, τενεκεδένια νεροδοχεῖα, μὲ τρύπα κολλητὰ στὸν πάτο γιὰ τὸ λάστικο, γυάλινο κανούλι μὲ ἄκρη ψιλούτσικη ποὺ ἔρκολα νὰ γλιστρᾷ στὸ στενούτσικο τὸ ποτάμι τῆς πληγῆς, φλασκὶ γεμάτο ἀπὸ βραστὸ ἀποκρυωμένο νερό, τρία πιάτα πορτσελλάνα ποὺ ὁ Ἀντρέας τἄ σπίρτωνε μιὰ χυσιὰ καὶ τἄναφτε ὕστερις ἀπὸ κάθε βίζιτα, γιὰ νὰ τὰ καθαρίσῃ καὶ νὰ τὸ ξεμολέψῃ. Προσδιωρισμένα μεθοδικὰ καὶ τὰ τρία γιὰ ἰδιαίτερη χρήση τὸ καθένα, ποιὸ γιὰ τὰ ἐργαλεῖα, ψαλίδι ἁπλό, ψαλίδι αἱμοστατικό, στιλέττο καὶ λαβίδα, ποιὸ γιὰ τὸ σουληνάρι σὰν τὸ τραβοῦσε νὰ τὸ ξεπλύνῃ ἀπὸ τὴν πληγὴ ὁ γιατρός, ἐπειδὴ γιὰ νὰ μὴ σφαλοίξῃ δὲν τῆς βγάζανε πιὰ τώρα τὸ σουληνάρι ἀπὸ μέσα, τὸ τρίτο πιάτο γιὰ τὸ σουληνάρι καὶ τοῦτο, νὰ βραχῇ φρέσκο φρέσκο προτοῦ ξανκμπῇ στὴν πληγή. Στὸ πρῶτο καὶ στὸ δέφτερο πιάτο ἔβαζε φανικωμένο νερὸ ζεστό, ἐνῶ ἔβαζε σπίρτο στὸ τρίτο, γιατὶ δὲν πολυστρέγουνε οἱ πληγὲς τὸ φανικὸν ὀξί. Φαντάζεται πιὰ ὁ ἀναγνώστης μὲ πόση τάξη κ' ἐβλάβεια πρόσεχε στὰ παραμικρὰ ὁ Ἀντρέας. (ἀκολουθεῖ)

Η ΛΑΞΜΗ

(Ἡ ἀρχή του στὸ περασμένο φύλλο)

Ἄρχισε ἡ γόντολα νὰ γλυστρᾷ. Ἀριστερὰ τὸ ρουμάνι καθρεφτιζότανε στὸν ποταμό. Μπαμποῦδες, τοῦ δάσου πρόμαχοι πιστοί, μὲ τὴν πηχτή τους πρασινάδα μπόδιζαν τὶς ἀδιάκριτες ματιές, καὶ πίσω ἀπ' τὶς καλαμιὲς ἄλλα δέντρα τροπικὰ δεύτερο φράχτη στήνανε ξαπλώνοντας τ' ἀπέραντα κλαδιά τους π' ἀνταμώνονταν κι ἀγκαλιαζόντανε σφιχτά. Καὶ πάνω ἀπ' τὰ κλαδιὰ κατεβαίνανε γιὰ νὰ μπηχτοῦνε στῆς τροφοδότρας γῆς τὰ στήθια ἄπειρες ρίζες, ἀναρίθμητες πράσινες κλωστές, τὸν πέπλο σκηματίζοντας τοῦ δάσου τοῦ παρθενικοῦ.

Ἀπείραχτα κεῖ μέσα βασίλευαν τὰ φίδια τὰ φαρμακερά, οἱ τίγρες, οἱ ἀρκοῦδες, κι ἄλλα ἀνήμερα θεριά. Στὰ δέντρα πάνω μαϊμουδάκια παίζανε χαρωπὰ ἀπὸ κλαδὶ πηδώντας σὲ κλαδί. Ἐκεῖ κοντὰ οἱ μάννες μ' ἀγάπη καὶ μ' ἀνθρώπινα καμώματα στὴν ἀγκαλιά τους σφίγγανε τὰ τρυφερὰ μωρά τους, καὶ πιὸ ἀλάργα οἱ γεροντοι κι ἀρχηγοὶ καθόντανε μὲ σοβαρότητα μεγάλη, τὰ μάτια μιὰ πάνω στὴ νέα τὴ γεννιά, καὶ μιὰ στὸ δάσο γύρω, ἕτοιμοι τοῦ ὀχτροῦ τὸν ἐρχομὸ ν' ἀνακαλύψουν κ' ἔτσι τὸ σύνθημα νὰ κράξουν τοῦ φευγιοῦ στὶς πιὸ ἀψηλὲς κορφὲς τῶ δέντρω.

Ἀνάμεσα στὶς καλαμιὲς λάφια πρόβαλαν κανελιὰ σκύβοντας σγουροκέρατο κεφάλι τὴ δίψα τους νὰ σβύσουνε. Στὴ λάσπη πάνω λιάζουνταν κροκόδειλοι.

Στὴ δεξιὰ ξάνοιγε τώρα τοῦ ναοῦ τὸ περιβόλι, γεμάτο κοκοφοινικιὲς κι βανανιές, καὶ πλουμιστὸ ἀπὸ κάθε λογῆς ἀνθούς.

Ἄραξε ἡ βάρκα στὰ πέτρινα τὰ σκαλοπάτια ποὺ κατεβαίνανε στὸν ποταμό.

Ἰντιάνες μὲ ξέπλεγα μαλλιὰ βγαίναν ἀπ' τὸ νερό, καὶ τὸ βρεμένο διάφανο σαρί τους, ἀπάνω τους κολλημένο, ἔδειχνε δυὸ φορὲς γδυμνὸ τὸ Τανκγρένιο τους κορμί. Μὰ κεῖνες, δίχως ντροπή, μ' εὐλάβεια περίσσια, τὸν ἥλιο χαιρετοῦσανε μὲ προσευκές.

Στὸ πάνω πάνω σκαλοπάτι περίμενε ὁ Μούκαμ. Δρόμος κοκκινοχώματος μπροστά μας ξαπλωνόταν ἔχοντας δεξιὰ κι ἀριστερὰ κολῶνες γιγαντένιες ἀπὸ φοινικές. Στὸ βάθος κάτω κεῖ ἄστραφτε κοκκινόχρυση ἡ πυραμίδα τοῦ ναοῦ.

Στὴ μέση τῆς δεντροστοιχίας στεκόταν ἀλαβάστρινη ὀχτάγωνη κολώνα, εἴκοσι μέτρα ἀψηλή, στὸ Σουριᾶ (1) ἀφιερωμένη. Στὴν κορφή της, σὲ τετράγωνη πάνω πλάκα, ποὺ ἀπὸ κάθε της γωνιὰ κρεμόνταν κουδούνια ἀσημένια, κάπνιζε λιβάνι. Μέσα στὸν πρῶτο τὸν αὐλόγυρο, κατάντικρυ στὴν ἀλαβάστρινη κολώνα, σὲ στηλοβάτη πάνω μονοκόμματο πέτρινο λίεγκαμ (2), τὸ σύβολο τοῦ Σίβα (3), στηριζότανε.

Ἰντιάνες ἀμυγδαλομάτες, μὲ τὸ βρεμένο τὸ σαρὶ ἀκόμα στὸ κορμί τους κολλημένο, σιμώνοντας, χαριτωμένες σὰ δορκάδες, χωρὶς ψευτοντροπή, ρίχνανε μὲ λούλουδα καὶ προσκυνοῦσαν τὸ σύβολο τὸ σεβαστό.

Ἀντίκρυ βρίσκουνταν ἡ κεντρικὴ αὐλὴ καὶ ὁ ναὸς σὲ δυὸ χωρισμένος. Μπροστὰ ὁ νάρθηκας μὲ μαρμαρένιους τοίχους κι ἀναρίθμητες κολῶνες. Στὸ βάθος ἡ μαλαματένια πόρτα τῆς παγόδας, ἡ πόρτα ἡ βασιλικιὰ τοῦ ἱεροῦ, νὰ ποῦμε, ὅπου φυλάγουνταν τὸ Εἴδωλο, καὶ ὅπου μονάχα οἱ παπάδες τολμοῦσανε νὰ μποῦν.

Οἱ σκαλισμένοι τοῖχοι κ' οἱ κολῶνες παράσταιναν τὶς κυριώτερες τὶς μεταμόρφωσες τοῦ Σωτήρα τοῦ Βισνοῦ.

Ἐδῶ λιοντάρι μεταμορφωμένο, τὸ δεύτερο ἀθάνατο κεφάλι τῆς Τριάδας, τὰ σπλάχνα σκίζει ἄγριου δαίμονα ποὺ ἀνθρώπους καὶ Θεοὺς σὰ φύλλα ἔκανε νὰ τρέμουν.

Στὰ βάθια τοῦ ὠκεανοῦ, σὲ σκοτεινιὰ καὶ νέκρα βυθισμένη κοιτουνταν ἡ γῆ. Μὰ ὁ Σωτήρας ξύπνησε ἀπ' τὸ βαρὺ τὸν ὕπνο του, καὶ βλέποντας τὴν ἐρημιὰ τριγύρω, δάκρυσε, τὸ σῶμα πῆρε ἀγριογούρουνου καὶ σήκωσε τὴ γῆ στὰ δυνατά του δόντια πάνω.

Σκεπάστηκε ἡ ἀψηλότερη κορφὴ τῶν Ἰμαλαΐων, καὶ τὰ νερὰ σταμάτησαν ἀφοῦ ἀλύπητα κι ἀγριεμένα πνίξανε τῆς γῆς τὰ τρία τὰ βασίλεια. Ἡ πελευταία ἡ κραυγὴ εἶχε ἀκουστεῖ καὶ σβύσει. Νερὰ καὶ καταχνιὲς βασίλευαν παντοῦ, μὰ σκίστηκαν τὰ σύνεφα μὲ μιᾶς κ' ἡ καταχνιά, τὸ πολυχρώματο δοξάρι ἔζωσε τὴ γῆ, κι ὁ οὐρανὸς νὰ ξεδιπλώνει ἄρχισε τὴν ὀμορφιά του τὴ γαλάζια. Καὶ ξάφνου φάνηκε πάνω στὰ ἀφρισμένα τὰ νερὰ πελώριο ψάρι, ὁ ἴδιος ὁ θεὸς Βισνοῦ, νὰ ὁδηγεῖ τὴν Κιβωτὸ ποὺ μέσα της εἶχε κρυφτεῖ τῆς τωρινῆς γεννιᾶς ὁ σεβαστὸς προπάτορας Μανοῦ (4).

Τώρα οἱ πέτρινες εἰκόνες ἀνιστοροῦσαν τὰ ἡρωϊκὰ τὰ κατορθώματα ποὺ ψάλλει ἡ Ραμαγιάνα (5), κι ἀκολουθοῦσαν ἄλλες μετεμόρφωσες σκεπάζοντας τοὺς τοίχους ὅλους καὶ ὅλες τὶς κολῶνες. Ἀλλοῦ πάλε ζωντάνευε ἡ πιὸ ἀγαπημένη σάρκωση, ἡ Κρίσνα ἀβατάρα (6), καὶ τοῦ θεοῦ οἱ ἀτέλειωτες ἀγάπες.

Ἐδῶ παίζει ὁ Κρίσνα τὴ φλογέρα του, Ἀπόλλωνας σωστὸς στὴν ὀμορφιὰ καὶ χάρη, καὶ γύρω του χορεύουν βοσκοποῦλες, ἕτοιμες στὴν ἀγκαλιὰ τὴ θεϊκιὰ νὰ πέσουν.

Ἐκεῖ, μὲ διαβολιὰ Σατύρου παίρνοντας τὰ ροῦχα τῶ χαριτωμένω βοσκοπούλων, ὁλόγυμνες τὶς κάνει ἀπ' τὸ ποτάμι ὅπου λούζουνταν νὰ βγοῦν καὶ νὰ τὸν προσκυνήσουν. Μὰ ἡ ἀποθέωση τῆς γήϊνης ἀγάπης ξεϊστοριέται στοὺς ἐρωτές του μὲ τὴ Ράντα. Καὶ ξεϊστορᾷ τὸ μυστικό του χαμογέλοιο τὸ σαρκικὸ μεθύσι ποὺ τὸν πλημμυρᾷ, καὶ πίνει θεὸς αὐτὸς ἀπ' τῶ θνητῶν τὸ ἡδονικὸ ποτήρι.

Φτάσαμε τώρα μὲ τὸ Μούκαμ, μπρὸς σὲ γιγαντένιο καβαλλάρη. Ὁ Μούκαμ πέφτει μπρούμυτα καὶ προσκυνᾷ κ' ἔπειτα μουρμουρίζει :

—Εἶναι ὁ Καλκί, Σαχίμπ, ἡ ἐρχούμενη σαρκωση τοῦ Βισνοῦ. Καθὼς θὰ ξέρει ὁ Σαχίμπ, ποὺ ἡ σοφία του στὰ μάτια του ἀχτινοβολᾷ, τώρα βρισκούμαστε στὴν τέταρτη τὴν ἐποχή, τὴν Καλιγιούγκα (7) Χρόνια χιλιάδες τρεῖς καὶ ἑκατὸ τῶ χριστιανῶν πρὶν ὁ προφήτης γεννηθεῖ ἄρχισε τούτη ἡ ἐποχή, καὶ θὰ βαστάξει τρακόσια τριάντα δυὸ χιλιάδες χρόνια ἀκόμα. Μαζί της προχωρεῖ καὶ ἡ κακία. Παντοῦ θὰ βασιλέψει ἡ ἀσέβεια κ' ἡ ἁμαρτία, καὶ τὸν παρᾶ μονάχα καὶ τὴν ἡδονὴ θὰ ἔχει γιὰ θρησκεία ὁ ἄνθρωπος. Καὶ δυνατοὶ τῆς γῆς θὰ εἶναι ὅσοι στὴν ἀτιμία τοὺς ἄλλους θὰ περνοῦν. Τὰ στήθια πιὰ κανένα αἴσθημα ἀμόλυντο καὶ ἅγιο δὲ θενὰ φουσκώνει, καὶ τὰ δυὸ τὰ φύλλα θενὰ ζευγαρώνει τὸ σαρκικὸ μονάχα πάθος. Στὸ θρόνο τὸν ἀνθρώπινο γουρούνι θ' ἀνε-

---

1) *Σουριᾶς*. Ὁ Ἥλιος θεοποιημένος. Ὁ φοῖβος τῶν Ἰντιάνων.

2) *Λίνγκαμ*. Τὸ ὄργανο τῆς γονιμότητας. Ὁ φαλλὸς τῶν ἑλλήνων.

3) *Σίβας*. Τὸ τρίτο πρόσωπο τῆς Ἰντιάνικιας Τριάδας.

4) *Μανοῦ*. Ὁ Νῶας τῆς γραφῆς· ὁ Μενὲς τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου.

5) *Ραμαγιάνα*. Ἐπικὸ ποίημα ποὺ περιγράφει τὴ ζωὴ τοῦ Ράμα, τῆς ἕβδομης σάρκωσης τοῦ Βισνοῦ.

6) *Ἀβατάρα*. Σάρκωση.

7) Οἱ Ἰντιάνικες γραφὲς παραδέχουνται τέσσερεις ἐποχές.

Τὴν Κριταγιούγκα 1728000 χρόνια.

Τὴν Τριταγιούγκα 1296000 χρόνια.

Τὴ Ντβαπαραγιούγκα 864000 χρόνια.

καὶ τὴν Καλιγιούγκα 432000 χρόνια. Ἡ τελευταία, ἡ τωρινή, ἀρχίζει ἀπ' τὸν κατακλυσμό.

Σ' ἔβλεπα, ὦ ζωντατεμένη κόρη τοῦ Ἐρεχθέα, ἔβλεπα τὶς γλαφυρὲς καμπύλες ποὺ σκημάτιζε τὸ ἁπαλογερμένο κορμί σου, καὶ νόμιζα πὼς ἔβλεπα καὶ τὴν Παλλάδα νὰ κατεβαίνει μεγαλόπρεπα τὰ μαρμαρένια σκαλοπάτια τοῦ ναοῦ της καὶ νἄρχεται σιμά σου νὰ σὲ φιλεῖ στὸ ξάστερο μέτωπο.

Χαῖρε, ὦ ἄγνωστη ξένη, ποὺ πῆρες τὸ φιλὶ τῆς Θεᾶς—ποὺ πῆρες ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη ὅση γνώση κι ὅση μάθηση δὲν πῆραν ὅλ' οἱ πατριῶτες σου, ο μακρουλόμουτροι καὶ πλατοπόδαροι ταφογδύτες.

*

Καὶ δικός μας κανένας· καὶ δικοί μας μόνο ο φύλακες τῆς Ἀκρόπολης, σαβανωμένοι στὰ μακριὰ καὶ λυγδιασμένα πανωφόρια τους.

Δὲν ἔχει ἐρωτεμένους ἡ Ἀθήνα ; Δὲν ἔχει νιοὺς καὶ νιὲς ποὺ νἀνεβαίνουνε μιὰ φορὰ τουλάχιστο τὴ βδομάδα στὴν Ἀκρόπολη νὰ παίρνουνε ζωὴ, νὰ δυναμώνουν τὴν ψυχὴ καὶ τὸ κορμί τους ;

Γιὴκανε συλλόγοι γιὰ τὸ Λὼν—τέννις καὶ γιὰ τὸ Φοὺτ μπὺλ καὶ μόνο ἕνας σύλλογος γιὰ τὴν Ἀκρόπολη δὲν ἔγινε, ἕνας «Σύλλογος Ἀκροπολιτῶν». Καιρὸς νὰ γίνει κι αὐτὸς ὁ Ρωμαϊκος Σύλλογος, γιὰ νἀποχτήσουμε γερὰ κορμιὰ καὶ γερὲς ψυχὲς. Καὶ γιὰ νὰ βλέπουν κ' οἱ ξένοι, ποὺ ἀνεβαίνουνε στὴν Ἀκρόπολη, πὼς ἡ καινούρια Ἑλλάδα ἔχει καὶ ζωντανοὺς ἀθρώπους κι ὄχι μόνο φύλακες γιὰ τ' ἀρχαῖα της.

Ποιά ἀριστοκράτισσα—ὄχι τῆς τσέπης ἀλλὰ τῆς ψυχῆς—θὰ μᾶς τονὲ σκαρώσει αὐτὸ τὸ σύλλογο ;

*

Μὰ κ' οἱ ἀληθινοὶ ἐπιστήμονες μᾶς λείπουν. Ἂν εἴχαμε γιατροὺς ποὺ νὰ βλέπουν πιὸ πέρα ἀπὸ τὴ μύτη τους καὶ νὰ διαβάζουν κάτι παραπάνου ἀπ' ὅσα βρίσκουνται στὰ βιβλία, θὰ καθιερώνανε, κοντὰ στ' ἄλλα θεραπευτικά τους μέσα, καὶ τὴν Ἀκροπολοθεραπεία, κ' ἔτσι οἱ νευραστενικοί, στὴν Ἀθήνα τουλάχιστο, θὰ λιγόστευαν.

Ὅταν ἀνταμώνω στὴν Ἀκρόπολη, ἢ κάτου ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, τὸν Περικλῆ τὸ Γιαννόπουλο, τὸ μοναδικὸ ἄθρωπο ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει ἂν περάσει μιὰ μέρα δίχως νὰ ρουφήξει καντάρια Ἀκροπολίτικο φῶς κι Ἀκροπολίτικο ἀέρα,—ὅτα βλέπω τὴ λεβεντιά του καὶ βλέπω καὶ τὴ λεβέντικη ψυχή του στὶς ὁλοφώτεινες καὶ πρωτοτυπώτατες κουβέντες του, λυπᾶμαι ποὺ δὲ νιώσαμε ὅλοι μας τὴ ζωοπάροχη δύναμη τῆς Ἀκρόπολης καὶ δὲν τρέχουμε νὰ λούσουμε τὴν ψυχή μας στ' ἀθάνατο νερὸ ποὺ ἀναβρύζει ἀπὸ τὴν ἀστέρευτη αὐτὴ πηγὴ τῆς Ζωῆς.

Δὲν ἔπρεπε νἆναι μόνο ὁ Γιαννόπουλος Ἀκροπολάτρης. Ἔπρεπε νἆναι ὅλ' οἱ Ἀθηναῖοι κ' ἔπρεπε μιὰ τέτια ἀγάπη νὰ δυναμώσει τὴ σάπια γεννιά μας καὶ νὰ τῆς φέρει τὸν ξαναγεννημό.

*

Εἶδα καὶ τοὺς ἀληθινοὺς ἀπογόνους τῶν Ἑλλήνων πάνου στὴν Ἀκρόπολη. Εἶταν Ἐγγλέζοι κ' εἶταν ἀληθινοὶ ἀπόγονοί τους, ἀφοῦ δημιουργήσανε κι αὐτοὶ ἕναν Παρθενώνα—τὴ μεγάλη Πατρίδα τους.

Τίνος κουλοχέρη γκραβαρίτη καὶ τίνος λιγόψυχου λαγοῦ νἆμαι ἀπόγονος ἐγὼ ὁ σημερνὸς Ρωμιός ;

Ἀλλοίμονο, χωμένος στοὺς τάφους καὶ ψάχνοντας νὰ βρῶ κανένα κοκκαλάκι φανταστικοῦ προγόνου μου, δὲ βλέπω τὴ Ζωὴ ποὺ ἁπλώνεται γύρω καὶ μὲ φωνάζει νἀν τὴν καταχτήσω δουλεύοντας.

Πατήσια, 3.4.07.

ΙΞΙΟΝΑΣ

Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ

Ἄξαφνα, μίαν ἀνοιξιατικὴν αὐγή, ποὺ ὁ ἥλιος ἔλαμπε ἀπάνω στὴ δροσολουσμένη πρασινάδα καὶ τὴ γέμιζε διαμάντια, καὶ τὰ περιβόλια σκορποῦσαν εὐωδίες λογιῶν — λογιῶν στὸν ἀέρα, φανερώθηκε στὴ χώρα, δειλὸς καὶ μαζεμένος, ὁ ὄμορφος τρελλός. Ἀπὸ ποῦ ἦρθε, ποῦ γεννήθηκε, ποῦ μεγάλωσε, ποῦ ἤτανε κρυμένος τόσον καιρὸ κανένας δὲν ἤξερε. Λέγανε κάποιοι πῶς ἤτανε ὀτασμένος ἀπὸ κάποιο ἀπόμερο χωριό, πῶς εἶχε περπατήσει μερόνυχτα σὲ βουνὰ καὶ σὲ λαγκάδια, τρώγοντας ἄγρια χορτάρια καὶ πίνοντας μὲ τίς φούχτες του νερὸ ἀπ' τίς ἐρημικὲς βρυσούλες. Κι' ἀλήθεια τὰ ποδήματά του ἤτανε ξεσκισμένα καὶ γεμάτα σκόνη καὶ τὰ ροῦχα του σπαραγμένα ἀπ' τ'ἀγκάθια τοῦ δρόμου. Τὸ πρόσωπό του ὡστόσο εἴτανε ὄμορφο κ' εὐγενικό, μὲ κάτι βαθειά, μεγάλα, οὐρανιὰ μάτια, εἶχε τὰ ξανθά του μαλλιὰ μακρυὰ καὶ ἀχτένιστα,σκορπισμένα στοὺς ὤμους, τἀνάρια του γένεια σκέπαζαν σὰ χνοῦδι τὰ χλωμὰ μαγουλά του, καὶ τὸ πλατὺ κερένιο μέτωπό του, νέον ὡς τόσο, ἤτανε ὀργωμένο ἀπὸ βαθειὲς ρυτίδες. Κι' ἀπ' τὴν ἡμέρα ποὺ φανερώθηκε στὸ χωριό, περπατοῦσε πάντα μοναχος καὶ παντα ἔρημος στὰ χωράφια καὶ τίς ἀκροποταμιές.

Τὰ παιδιὰ μόλις τὸν ἐνοιώθαν τὸν πέρνανε ἀποπίσω. «Ἀΐ! Ἀΐ! ὁ τρελλός»... Λυτὸς ὅμως τραβοῦσε τὸ δρόμο του ἀδιάφορα καὶ τὰ παιδιὰ δὲν μπορούσανε νὰ τὸν φτάσουν. Κι' ὅταν τὸν ἔφταναν τοὺς ἔπιανε τέτοιος φόβος, ποὺ γύριζαν πίσω. Οἱ μεγάλοι τὸν κυτάζαν ξαφνισμένοι σὰν περνοῦσε, τοῦ μιλοῦσαν, τοῦ φώναζαν: «Ἀΐ ! Ἀΐ ! παληκάρι»... Αὐτὸς ὅμως τραβοῦσε τὸ δρόμο του, χωρὶς νὰ δίνῃ ἀπόκριση. Οἱ γυναῖκες μόνο τὸν κύταζαν μὲ συμπάθεια καὶ δὲν τοῦ μιλοῦσαν. Μιλοῦσαν μόνο ἀναμεσό τους γιὰ τὸ χλωμό του πρόσωπο, τὰ μακρυὰ του μαλλιὰ καὶ τὰ μεγάλα βαθουλιασμένα ματια του, μιλοῦσαν γιὰ τὸ γλυκὸ παράπονο ποὺ ἤτανε χυμένο στὴν ὄψη του. Καὶ γύρευαν νὰ μάθουν ποιός εἶνε, ἀπὸ ποῦ ἦρθε καὶ τί ἔκανε. Μὰ κανένας δὲν ἤξερε νὰ τοὺς εἰπῇ.

Κάποιος εἶπε τότε πῶς τὸν ἄκουσε νὰ μιλαῃ σ' ἀπόμερα μέρη μὲ φτωχὲς γυναικοῦλες καὶ πῶς ἡ φωνή του ἤτανε γλυκειὰ καὶ οἱ τρόποι του ἥμεροι καὶ συμπαθητικοί. Ἄλλος εἶπε πῶς τὸν εἶδε νὰ μαζεύῃ γύρω του τὰ μικρὰ παιδάκια σὲ μιὰν ἀκροποταμιὰ καὶ νὰ τοὺς λέῃ ἱστορίες καὶ παραμύθια. Καὶ τὰ μικρὰ παιδάκια τὸν κύταζαν ὁλοτρόγυρα μ'ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Ἄλλος πάλι ἔλεγε πῶς τὸν εἶδε νὰ κάθεται ὧρες στὴ ρίζα ἑνὸς δέντρου, καὶ νὰ κυτάῃ τὸν οὐρανό, μὲ τὰ μεγάλα παραπονεμένα μάτια του. Ὅταν περνοῦσε ὅμως βιαστικὰ ἀπὸ μέσα ἀπ' τ χώρα, τὰ παιδιὰ τρεχανε ἀπὸ πίσω του. «Ἀΐ ! Ἀΐ ὁ τρελλός...»

Ὕστερ' ἀπὸ καιρὸν ὁ τρελλός, ὅπως φανερώθηκε ἄξαφνα,ἔτσι ἄξαφνα καὶ χάθηκε. Εἴπανε πὼς ἔπεσε στὸ ποτάμι καὶ πνίγηκε. Ἄλλος εἶπε πῶς τὸν πήρανε οἱ Νεράηδες. Ἄλλος πῶς ἤτανε κρυμένος μέσα στὴ μεγάλη σπηλιὰ τοῦ βουνοῦ καὶ τὴ νύχτα ἔβγαινε σὰν τὸ ἀγρίμι καὶ μάζευε ἄγρια χορτάρια, γιὰ τροφή του. Καὶ πάλι ἄλλος εἶπε πῶς τὸν εἶδε νὰ σκάβῃ μὲ τὰ νύχια του τὸ χῶμα στὴν κορφὴ ἑνὸς βουνοῦ. Ἔκανε ἕνα μεγάλο λάκκο καὶ θάφτηκε μέσα ζωντανός. Ἔτσι γέμισε τὸ χωριὸ ἀπὸ λογιῶν-λογιῶν ἱστορίες. Οἱ γυναῖκες ὡστόσο ρωτούσανε παντα νὰ μάθουν: «Ὁ καημένος ὁ τρελός ! Τί νἄγινε ὁ τρελλός;» Κανένας ὅμως δὲν μποροῦσε νὰ μαθῃ τὴν ἀλήθεια.

Πέρασαν χρόνια πολλὰ κι' ὁ τρελλὸς δὲν ξαναφάνηκε. Ἄξαφνα εἶχε φανερωθεῖ κι' ἄξαφνα χάθηκε. Ἡ πατρίδα του τὸν ξέχασε χωρὶς νὰ μαθῃ ποτὲ ποιός ἤτανε. Μονάχα οἱ γυναικοῦλες, ποὺ δὲν εἶχανε ἄλλη δουλειά, τὸν φέρνανε συχνὰ στὶς ὁμιλίες τους: «Ὁ καημένος ὁ τρελλός!.» Μιλούσανε γιὰ τὰ μεγάλα του ξανθὰ μαλλια,γιὰ τὸ χλωμό του πρόσωπο καὶ τὰ βαθουλωμένα του ματια. Κι' ὅταν γυρίζανε τὴν ἄνοιξη καὶ τὸ καλοκαῖρι ἀπ' τὰ χωραφια καὶ τὶς ἀκροποταμιὲς λέγανε πειράζοντας ἡ μιὰ τὴν ἄλλη: «Νὰ ὁ τρελλός!» Καὶ κανμιὰ δὲν τρόμαζε. Μόνο λέγανε πάλι μιὰ μὲ τὴν ἄλλη: «Ποῦ νὰ βρίσκεται ὁ καημένος ! » Καλοκαῖρι κι' ἄνοιξη οἱ γυναικοῦλες, γυρίζοντας ἀπ' τὰ χωραρια, μιλούσανε γιὰ τὸν τρελλό, ποὺ χάθηκε καὶ κανένας δὲν ξέρει ποῦ νὰ πῆγε.

... Ἕνας χωρικὸς γύρισε μὲ χρόνια ἀπὸ μακρυὰ καὶ πλούσια πολιτεία. Ὁ νεοφερμένος ἱστορουσε

θολογία λογικὴ δὲν ξέρει· ξέρει λογικές. Κάθε ἄτομο τὴ δική του. Δυὸ βαθραχοὶ δὲ συγκρίνουνται πάντα ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο. Νὰ γενικέβουμε, μὰ γενικέβοντας νἀτομίζουμε. Ἀφτὸς εἶναι ὁ κόμπος. Ἐσᾶς, μήτε ἡ λογικὴ δὲ σᾶς δίνει δίκιο. Βέβαια, τί δὲ γίνεται ; Μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ τοῦτο. Μὴν ξεχνᾶτε ὅμως πὼς οἱ ὅροι διαφορετικοί. Τὸ πρῶτο της τὸ νεφρὶ πεσμένο· τὸ δέφτερο στὴ θέση του καὶ κολλημένο γερά. Τὸ νερό της τὸ θολούτσικο ; Κάλλια νἄτανε καθάριο, δὲ σᾶς λέω. Μὰ δὲν πειράζει. Τὸ σπουδαιότερο, νὰ λειτουργᾷ τὸ νεφρί. Καὶ τὸ δικό της λειτουργᾷ περίφημα. Δὲ βλέπετε καὶ τὴν ὄψη της ; Ἡ ὄψη πολὺ πολὺ σημαίνει. Μὴ ζαλίζεστε καὶ μὴ φοβᾶστε. Μπῆκε στὸν ἴσιο δρόμο».

Τὴ γνώμη τοῦ κ. Σεβιλᾶ, τὴν παραδέχτηκε ἀμέσως ὁ κ. Κουφές, ποὺ ἐννοεῖται βρισκότανε κι ἀφτὸς ἐκεῖ. Ὁ κ. Κουφὲς παραδεχότανε κουνώντας γλυκὰ τὸ κεφάλι του ὅ τι ἔλεγε ὁ Σεβιλάς. Γιατρουδάκι, ἀρχάριος, ἂν κ' ἐσωτερικός, πῶς νὰ προκόψῃ στὸ δύσκολο τὸ στάδιο ; Πῶς ἀλλιῶς παρὰ κουνώντας μὲ γλύκα τὸ κεφάλι, ἅμα κανένας συνάδερφος μεγάλος, ἂς εἶναι κι ἀπὸ τὸ Μπ...., ἄνοιγε τὸ στόμα; Ὁ κ. Σεβιλὰς ὡστόσο δὲν τοῦ τὰ μασοῦσε γιὰ τοὺς παρισιάνους τοὺς γιατρούς· δηγότανε ἀνέκδοτα καὶ τοὺς ἔπαιρνε στὸ ψιλό ! Νὰ πῇ ὄχι ὁ κ. Κουφὲς δὲν τολμοῦσε· δὲν τολμοῦσε οὔτε καὶ νὰ πῇ ναί. Κουνοῦσε λοιπὸν καὶ πάλε τὸ κεφάλι μὲ τὴν ἴδια γλύκα, βουβά.

Σὰν ἔφυγε ὁ κ. Σεβιλάς, παράγγειλε τοῦ Ἀντρέα, μπροστὰ στὸν κ. Κουφέ, νὰ συβουλέβεται κάποτες τὸν κ. Μπούνιο, νὰ τοῦ γυρέβουνε ὁδηγίες. Ἤθελε θαῤῥῶ νὰ τοῦ δώσῃ νὰ καταλάβῃ πὼς μπορεῖ καὶ νὰ μὴ φτάνῃ ἐσωτερικός. Μὰ ὁ Σεβιλὰς ἀγνοοῦσε τί ἀκολούθησε μεταξὺ Μπούνιο καὶ Ἀντρέα. Ἐγὼ θαῤῥῶ πὼς κάπως τἀγνοοῦσε κι ὁ Ἀντρέας, γιατὶ δὲν τὸ φανταζότανε πὼς τὴν ξαπολνοῦσε μὲ τὰ σωστά του. Τὸ φέρσιμό του τὸ νόμιζε ἀκόμη καὶ τώρα καπρίτσιο τῆς στιγμῆς. Τὸν εἶδε μάλιστα τότε στὸ Νοσοκομεῖο νὰ μιλῇ ἀναχωρώντας γιὰ τὴν Κατινούλα μὲ τὸν Κουφέ, ποὺ τοῦ τὸ βεβαίωσε κιόλας τοῦ Ἀντρέα πὼς τοῦ ἔδινε δυὸ τρεῖς ὁδηγίες. Κατόπι μονάχα ἔμαθε ὁ Ἀντρέας πὼς μήτε ρωτᾷ ὁ γιατρὸς γιὰ τὴν ἄῤῥωστη. Μὰ δὲν εἴτανε καὶ δυσαρεστημένος γιὰ τὴν ὥρα μὲ τὸν Κουφέ. Καλὰ ἔκανε τὴ δουλίτσα του, τἀλλαζοδέσιμο τῆς πληγῆς. Δυὸ μέρες μὲ τὴ σειρά, εἴκοσι κ' εἴκοσι μιὰ τοῦ Ἀη Δημήτρη, ἐπειδὴ ξακολουθοῦσε νὰ στέκῃ ἀψηλὰ τὸ θερμόμετρο, τῆς ἔτριψε τὰ σκέλια μὲ μιὰ μάβρη κρέμα πού ὀνομάζεται κολλαργκόλι καὶ ποὺ ἔχει μέσα της ἄργυρο. Ἔπεσε ἡ θερμοκρασία, ὄχι ὅμως καὶ πολύ. στοὺς 37°4 καὶ 37°8. Τὸ χαρήκανε ὡστόσο, ὕστερις ἀπὸ τοὺς 39°5. Ἀβγατίζε καὶ ἡ φήμη τοῦ γιατρουδιοῦ.

Ἐρχότανε δυὸ φορὲς ταχτικά, πρωΐ καὶ βραδυ, ὁ κ. Κουφές. Μὲ χίλια κοπλιμέντα καὶ χίλιες τσιριμόνιες τὸν ξεπροβόδεψε ὁ Ἀντρέας ὡς τὴν πόρτα, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς παρασερνοντας τὴν ὁμιλία, θἀκούσῃ καὶ κάτι καλὸ γιὰ τὴ γιατρειὰ τῆς Κατινούλας. Ὁ Ἀντρέας μαζί με τὴν Ἄννα βοηθοῦσε καθε φορὰ τὸ γιατρὸ στὸ πληγοδέσιμο. Ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ πήγανε στὸ Νοσοκομεῖο καὶ ποὺ τονὲ φώναζε πλάγι της προστατη, δὲν προσέχανε πιὰ μήτε ὁ ἕνας μήτε ὁ ἄλλος, ὅταν τύχαινε νὰ ξεσκεπάσουνε λιγάκι τὸ κορίτσι. Οὔτε στοχαστηκε ὁ Ἀντρέας νὰ τραβηχτῇ, σὰν τὴν ἔτριψε ὁ κ. Κουφὲς μὲ τὴ μαβρη του τὴν κρέμα. Ἡ ἀῤῥώστια εἶναι ἡ μεγάλη ἀπλοποιήτρα· τὰ σκοῦρα δὲν τῆς φαίνουνται σκοῦρα, γιατὶ κοιτάζει μονάχα τὴν ὑγεία. Ὁ Ἀντρέας μέρα τὴ μέρα πρόδεβε ὁ ἴδιος στὴ γιατρική· καταντοῦσε μάλιστα λαμπρὸς νοσοκόμος· ἀπάνω, στὴν κάμαρα τῆς ἀῤῥωστης, ἔστρωσε μὲ μουσαμά, γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια πάστρας, ἕνα νόστιμο ξύλινο τρα-

δεῖ. Τὴν οἰκουμένη ὁλάκερη θὰ κυριέψει ἡ σαπίλα, ὡς ποὺ τὸ νεκρικὸ τὸ σήμαντρο τὶς τελευταῖες τὶς στιγμὲς τῆς Καλιγιούγκας θὰ σημάνει. Καὶ τότες ὁ Μεσσίας ὁ Καλκὶ τὸ φῶς θὰ δεῖ, καὶ τότες ἡ μακάρια ἐποχή, ἡ ἐποχὴ ἡ πρώτη, ἡ Κριτκαγιούγκα θενὰ ξαναρχίσει.

— Ἄκουσε, Μούκαμ, τί εἶναι τοῦτη ἡ βοή;

— Πάμε, Σαχίμπ, τὸ Τρίθαμ φέρνουν, τὸν ἁγιασμὸ, τὸ εἴδωλο νὰ λούσουν.

Περάσαμε τοὺς δυὸ αὐλόγυρους καὶ μπρὸς στοῦ Ἥλιου τὴν κολώνα ἀπαντήσαμε τὴ συνοδία.

Ἐρχόνταν πρῶτα πρῶτα οἱ χορεύτρες. Πῆγε νὰ σπάσει ἡ καρδιά μου, μοῦ βοῖσαν τ' αὐτιά, μὰ ἄδικα· πούπετα ἡ Λαξμή.

Οἱ κοπέλλες χόρευαν ἀργὰ καὶ ρυθμικά. Πίσω τους σίμωναν οἱ μουζικάντες καὶ πίσω ἀπὸ τοῦτους ἀνθοστεφάνωτοι παπάδες καὶ Βραχμάνοι. Ἀκολουθοῦσε ὁ λαός, γυναῖκες κι ἄντρες στὰ χέρια τους κρατῶντας λούλουδα, πωρικὰ, ρίζι, γλυκύσματα καὶ λάδια μυρωδάτα, ὅλα στὸ θεὸ γιὰ νὰ προσφέρουνε. Στὴ μέση τους ἐλέφαντας ἀργοπατοῦσε μεγαλόπρεπα κουβαλώντας τὸ ἅγιο τὸ νερὸ σὲ στάμνα μέσα ὁλόχρυση.

Σιγὰ, σιγὰ, ἡ συνοδία μπῆκε στὸ ναὸ καὶ ὁ πρωτόπαπας μὲ τοὺς βραχμάνους βοηθούς του, ποὺ τῆς θυσίας τὰ χαρίσματα βαστοῦσαν καὶ τὸν ἁγιασμὸ, σιμώσανε στὸ ἱερό.

Θὰ ἄνοιγε ἡ πόρτα ἡ βασιλικιά, κ' οἱ πιστοὶ, ποὺ πίσω μείνανε στὸ νάρθηκα, μπρούμυτα πέσανε μὲ μιᾶς, μὴ τολμώντας ν' ἀντικρύσουν τὸ φοβερὸ τὸ εἴδωλο.

Ἡ πόρτα ἔκλεισε· σηκώθηκαν οἱ πιστοί. Σηκώθηκα καὶ γώ, μὰ κόντεψα νὰ ξαναπέσω τῆς Λαξμῆς ἀπαντώντας τὴ ματιά. Μὲ γνώρισε· χαμόγελο λουλούδισε στὰ χείλια της, ποὺ σὰν πληγὴ μοιάζανε ματωμένη· ἔρριξε πίσω τὸ περήφανο κεφάλι, καὶ τὰ λαχταριστὰ τέντωσε στήθια της, ποὺ ἔλεγες κ' ἤθελαν τὴ γάζα νὰ τρυπήσουν ποὺ τὰ σκέπαζε.

Στὸ ἱερὸ ἀδιάκοπα χτυποῦσε τὸ κουδούνι τοῦ πρωτόπαπα. Τὸ λούσιμο κεῖ μέσα γένουνταν τοῦ εἰδώλου καὶ ἡ θυσία.

Ὄζω ἔπαιρνε κ' ἔδινε ὁ χορός. Σὰν κύματα ἀνεβοκατεβαίναν οἱ ἐντιάνοι ἀπ' τὶς μετάνοιες. Σὲ μιὰ κολώνα ἔμενα καρφωμένος. Μονάχα μιὰ στιγμὴ, σὰν ὁ ἀγέρας ποὺ ξετόπιζε ἡ χορεύτρα μοῦ χάδεψε τὰ φλογισμένα μάγουλα, ἔκαμα νὰ πηδήξω, μὰ μιὰ ματιά της ἄρκεσε νὰ μὲ ξανακαρφώσει στὴν κολώνα. Τὰ χείλια μου μονάχα κούνησαν καὶ τὸ μουρμούρισμά μου ἀκούστηκε ἀγνώριστο στ' κὐτιά μου·

«Τὴν ὁμορφιά σου, ὦ θεὰ Λαξμή, λατρεύω. Μὲ φλογίζει ἄσβεστη γιὰ σένα δίψα καὶ φωτιά».

Ἄστραψε στὰ μαῦρα μέσα μάτια της· μισάνοιξαν τὰ ματωμένα χείλια της κ' ἕνα λουλούδι ἔπεσε στὰ πόδια μου. Ἔσκυψα νὰ τ' ἁρπάξω. Ἄγριες φωνὲς τριγύρω μου βροντήσανε.

Εἶχε ἀνοίξει ἡ πόρτα τοῦ ἱεροῦ κι ὁρμησαν ὅλοι γυναῖκες κι ἄντρες, τὸ εἴδωλο νὰ ράνουνε μ' ἀνθόνερο κι ἄνθους. Ὄρμησα καὶ γὼ ἀπ' τὴ χορεύτρα πίσω, μ' ἀντίκρυσα τὰ σμαραγδένια μάτια τοῦ Βισνοῦ, μοῦ πάγωσε ἡ ραχοκοκκαλιὰ κ' ἔμεινα πετρωμένος.

Σὲ λίγο ἄρχισε ὁ ἀρχιερέας νὰ μοιράζει στὸ λαὸ τὸν ἁγιασμὸ καὶ τ' ἄλλα τῆς θυσίας τὰ χαρίσματα καὶ γώ, τὴ μοναξιὰ ζητώντας, τραβήξα κατὰ τὸν ποταμό, ἐκεῖ μονάχος νὰ ξακολουθήσω μ' ὄνειρα τὴν πραγματικότητα.

Κάτι τὸ χέρι μου ἔσφιγγε. Θυμήθηκα τὸ λούλουδο κ' ἡ θύμησή του γέννησε τὴ ζωοδότρα τὴν ἐλπίδα.

(Στἄλλο φύλλο τελιώνει) ΚΡΙΣΝΑ

ΤΡΕΛΛΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ.

Τοῦ πολυαγαπημένου μου Λόεγγριν.

Α Σ Ε...

Μόνο ἐγὼ ἄσε νὰ κοιτάζω
Τέτοια μάκια γαλανά·
Χρυσὸς Ἥλιος τους νὰ μοιάζω,
Ποὺ δὲν ἔχει δειλινά.

Λιμανάκι ἄσε νὰ γίνω
Σὲ ἀκρογιάλι ἀλαργινό·
Στὴν ἀγκάλη νὰ σὲ κλείνω
Μὲ φιλὶ παντοτεινό.

Στῆς καρδούλας σου τὰ φύλλα
Νὰ σταθῶ ἄσε, σὰν πουλὶ
Τοῦ πουλιοῦ του ἂν δὲν ἐμίλαε
Ποὺ δὲν μπόραε νὰ λαλεῖ.

—

ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΜΟΥ ΤΑ ΧΙΟΝΑΚΙΑ

Τὰ χιονάκια τοῦ Νησιοῦ μου
Γύρω οἱ γλάροι φιερωτοί,
Σὰν πετούμενα καϊκάκια
Ποὺ χιονόφτεροι εἶναι ἀητοί.

Ἀνθισμένες τὰ χιονάκια
Τοῦ Νησιοῦ μου ἀμυγδαλιές,
Κ' εἶναι ἀφροι ἀπ' τὰ κυματάκια
Στὶς σγουρές του ἀκρογιαλιές.

Τὰ χιονάκια τοῦ νησιοῦ μου
Σπίτια κάτασπρα ὡς αὐλές.
Μὲ χιονᾶτες κοπελοῦδες,
Ποὺ κρινόπλαστες τὶς λές.

Τοῦ νησιοῦ μου τὰ χιονάκια
Λούλουδά εἶναι καὶ ζωή,
Ποὺ μ' ὁλόλευκα παννάκια
Τοῦ βοριᾶ φέρνει ἡ πνοή.

—

Η ΑΙΩΝΙΑ ΑΓΑΠΗ

Σὰ χιονόφεγγου μαρμάρου,
Τὴ λευκόφωτη ματιὰ
Δὲν τῆς σβύννει οὔτε τοῦ χάρου
Πικροαλεύθητη ἡ σωΐτιά.

«—Ποιά εἶσαι, μήτε ποὺ πεθαίνεις,
Μήτε ἀλλάζεις τὴ θωριὰ,
Καὶ τὰ κάλλη σου πληθαίνεις
Στὰ χιονάκια τοῦ Βοριᾶ;»

Μὰ ἐνῷ φεύγοντας ἐθώρει
Τῆς Ζωῆς ὁ Ἀχὸς τοῦ λέει:
«—Χάρε, ἡ Ἀγάπη μου εἶναι ἡ Κόρη,
Ποὺ μαζί μου θἀφροπλέει...»

Σπέτσες *ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ*

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΟΥ ΙΔΑ: «Μαρτύρων καὶ Ἡρώων αἷμα....» Δρ. 2.

ΤΗΣ κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ: «Ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ σαλονιοῦ καὶ οἱ δυὸ θάνατοι» Δρ. 3.

Πουλιοῦνται στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ».

Ὁ ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10. — Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου, (Ὀφθαλμιατρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεῖα Στουρνάρα), Ἐξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου [ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλή]. Στὸ Βόλο, βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὴ πληρώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἑνὸς χρόνου πάντα

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Βουδουρολογήματα — Δικαιοσύνη μιὰ φορά! — Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα στὴν Πόλη — Ὁ παπα-Βοκάκιος — Τὰ «δοὺς» καὶ τὰ «ἐπεσπάσατο». — Ὁ γυναικοφάγος.

ΑΝΑΚΑΤΩΜΑ κοπριᾶς μπορεῖ νὰ ὀνομαστεῖ αὐτὸ ποὺ κάμε ὁ κ. Λεόντιος μὲ τὸ φυλλάδιό του «Ἔγκλησι Λεοντίου Κ. Λεοντίου κατὰ Βασιλείου Ν. Βουδούρη ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κοινῆς συνειδήσεως» — ἀνακάτωμα κοπριᾶς πολιτικῆς καὶ δικαστικῆς, ὁ θέλετε, καὶ δημοσιογραφικῆς, ἀκόμα καὶ κοινωνικῆς.

Νά τί βγαίνει ἀπ' αὐτὸ τὸ περίφημο ἀνακάτωμα· ὁ κ. Βουδούρης, ὅταν ἔρχεται Ὑπουργὸς, καταχωνιάζει τὰ μεταλλεῖα. Ὁ κ. Βουδούρης διευτύνει τὴν Ἀθηναϊκὴ δημοσιογραφία, καὶ μάλιστα τὴν πατριωτική. Ὁ κ. Βουδούρης λένει τὸ λόγο τῆς τιμῆς του σ' ἕνα ἄθρωπο, ὅσο νὰ τελιώσει τὶς δουλίτσες του, καὶ ὕστερα τὸν πατάει ἀδιάντροπα τὸ λόγο του, βγαίνοντας στὸ τέλος κι ἀδικημένος.

Τὸ φυλλάδιο τοῦ Λεόντιου κυκλοφόρησε σὲ μεγάλο κύκλο — καὶ περσότερο σὲ κύκλο βουλευτικὸ καὶ δημοσιογραφικό. Κι ὅμως οὔτε στὸν τύπο οὔτε στὴ Βουλὴ δὲν ἔγινε ἡ κουβέντα ποὔπρεπε νὰ γίνει. Οὔτε ὡς τὴν ὥρα καταγγέλθηκε ὁ Λεόντιος γιὰ συκοφάντης καὶ ὕβριστής. Ἀπόδειξη τρανὴ πὼς ὅλα ὅσα γράφει εἶναι ἀληθινὰ ἔσαμε τὴν τελευταία ἀράδα. Κι ὅταν τέτιες χοντρὲς καταγγελίες βγαίνουν ἀληθινὲς, εἶναι νὰ τραβάει κανεὶς τὰ μαλλιά του καὶ νὰ φτύνει μ' ἀηδία πάνου σὲ τέτια πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐξαχρείωση.

★

ΤΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ συντροφεύεται κι ἀπὸ ἕνα αὐτόγραφο γράμμα τοῦ Βουδούρη σταλμένο στὸ Λεόντιο στὶς 12 τοῦ Ἰλωνάρη 1903, ὅταν ὁ Λεόντιος βρισκόταν ὑπόδικος στὶς φυλακὲς γιὰ τὸ φόνο τοῦ Ἀστυνόμου Τυλιγάδη.

Καμαρῶστε τί τοῦ γράφει ὁ Βουδούρης·

«*Φίλτατε Λεόντιε,*

Παρακαλῶ νὰ μὴν παρεξηγηθῶ ἂν δὲν ἔρχομαι νὰ σὲ ἰδῶ ὅπου νῦν εἶσαι. Νομίζω ὅτι καὶ χάριν τῆς ὑποθεσέως σου ὑπὲρ ἧς θὰ καταβληθῇ πᾶσα ἀνθρωπίνως δυνατὴ ἐνέργεια, καλλίτερον νὰ μὴ φαίνωμαι εἰς τοῦ Συγγροῦ.

«Ἐγκλείστως λαμβάνεις 250 δρ. διότι γνωρίζων τὰς οἰκονομικάς σου δυσχερείας ἐτόλμησα νὰ σοῦ τὰς στείλω ἵνα μὴ στενοχωρῆσαι.

Ὁ φίλος σου
Β. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ».

Ὁ κ. Βουδούρης στὰ 903, θαρροῦμε, δὲν εἶτανε Ὑπουργός. Εἶταν ὅμως πρὶν καὶ ὕστερα καὶ θὰ γίνει καὶ πάλι Ὑπουργὸς, πιθανὸν καὶ τῆς Δικαιοσύνης, γιὰ νὰ γράφει παρόμοια γράμματα καὶ νὰ καταβάλλει «πᾶσαν ἀνθρωπίνως δυνατὴν ἐνέργειαν» γιὰ νὰ βγάζει ἀπὸ τὴ φυλακὴ τοὺς φονιάδες.

Ὁ Λεόντιος ἀθωώθηκε πανηγυρικὰ γιὰ τὸ φόνο τοῦ Τυλιγάδη, γιατὶ ἀποδείχτηκε στὸ δικαστήριο πὼς ὁ λεβεντόψυχος καὶ τίμιος κ' εὐγενικώτατος Λεόντιος ἀναγκάστηκε νὰ

σκοτώσει γιὰ νὰ γλυτώσει τὴ ζωή του. Αὐτὸ ὅμως δὲ σημαίνει τίποτα. Ὅταν τοὔστελνε τὸ γράμμα ὁ Βουδούρης, ὁ Λεόντιος εἶταν κοινὸς φονιάς, γιατὶ δὲν εἶχε δικαστεῖ ἀκόμα—καὶ τότε ἴσια ἴσια τοῦ στέλνανε φιλικώτατα γράμματα ὁ κ. Τοπάλης (πρώην Ὑπουργὸς τῆς *Δικαιοσύνης*), ὁ κ. Κλάδης (*Εἰρηνοδίκης*), ὁ κ. Κ. Λυκουρέζος (*Εἰσαγγελεὺς* Πρωτοδικῶν), ὁ κ. Ρούφης (*Ἐφέτης*), ὁ κ. Κροκιδᾶς (πρώην Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς *Δικαιοσύνης*), ὁ κ. Κ. Δημητρακόπουλος (*πρόεδρος* Πρωτοδικῶν).

Τὰ γράμματ' αὐτὰ τὰ δημοσιεύει στὸ τέλος τοῦ φυλλαδίου του· καὶ κάνει πολὺ καλὰ, γιατὶ ἔτσι μαθαίνουμε πιὰ, καὶ μὲ ἐπίσημο τρόπο, τὴν καταντιὰ τῆς Δικαιοσύνης μας καὶ γιὰ ποιὸ λόγο πληθαίνουν τόσο τὰ ἐγκλήματα στὴ χώρα μας.

Νὰ μὴ βασκαθοῦμε !

★

Ο ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ μας, ὁ γλυκὸς τραγουδιστὴς καὶ ἀφοσιωμένος ἐργάτης τῆς Ἰδέας, μίλησε τὴν περασμένη Πέμτη, δ τοῦ Ἀπρίλη, στὴ «Γαλλικὴ Ἕνωση» τῆς Πόλης γιὰ τὸ Γλωσσικὸ ζήτημα. Τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ ἀγαπημένου φίλου καὶ συνεργάτη μας θάκανε, φαίνεται, βαθιὰ ἐντύπωση, γιατὶ ἀλλιώτικα δὲ θὰν τὸν κορτίδευε τόσο χοντρὰ καὶ σοχλὰ κάποιος κ. Κ. Ἀκρίδης στὸν Πολίτικο «Ταχυδρόμο» τῆς περασμένης Παρασκευῆς.

Λυπούμαστε ποὺ δὲν ἀποφάσισε κανένας φίλος μας ἀπὸ τὴν Πόλη νὰ μᾶς γράψει τί ἔγινε στὴ «Γαλλικὴ Ἕνωση» καὶ νὰ μᾶς στείλει τὰ σπουδαιότερα κομάτια ἀπὸ τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ Τανταλίδη νὰν τὰ περάσουμε στὸ «Νουμᾶ», ἀλλὰ μᾶς ἀφίσανε νὰ μάθουμε ἀπὸ τὸν «Ταχυδρόμο» ὅτι μίλησε ὁ Τανταλίδης, καὶ νὰν τὸ μάθουμε γαρνερισμένο μὲ τὶς ἀνοησίες καὶ τὶς σάχλες τοῦ κ. Ἀκρίδη.

★

ΕΓΣΙ λοιπόν. Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης τὰ κατάφερε νὰ δοθεῖ Βασιλικιὰ χάρη σ' ἕνα Συριανὸ Παπα—Βοκάκιο, ὄχι γιατὶ ὁ τραγόπαπας αὐτὸς ἄδικα καταδικάστηγε, ἀλλὰ γιατὶ ἴσως θάναι κανένας τρανὸς κοματάρχης στὴν πατρίδα τοῦ κ. Ὑπουργοῦ.

Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἄνοιξε πλατιὰ συζήτηση στὴ Βουλὴ τὴν περασμένη Τρίτη. Μὰ θέλουμε νὰ ξέρουμε, μόνο αὐτὴ ἡ Βασ. χάρη δόθηκε παράνομα καὶ μόνο ὁ σημερινὸς Ὑπουργὸς μεταχειρίστηκε γιὰ τὶς κοματικές του ἀνάγκες τὴ Βασιλικιὰ ὑπογραφή ;

Νὰ θυμώνουμε ὅτα γίνουνται τέτιες παρανομίες, μὰ καὶ νὰ μὴν ξαφνιαζόμαστε, ἀφοῦ δὲν εἶναι οὔτε οἱ πρῶτες οὔτε οἱ στερνές.

★

ΣΤΗ «ΘΕΣΣΑΛΙΑ» τοῦ Βόλου (7 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 3, στήλ. 4) ὁ κ. Τ. Ο. (ὑποθέτουμε, ὁ φίλος Τάκης Οἰκονομάκης) δημοσίεψε τὸ ἀκόλουθο ἀθρωπινὸ παραγραφάκι·

«Τὰ ὁλόθερμα συχαρήκια μας στὸν ἀγαπητὸ φίλο Γιῶργο Ντινόπουλο τελειόφοιτο τῆς Ἰατρικῆς (*γιατρικῆς* θὰν τὄγραψε ὁ φίλος, μὰ θὲν τοῦ τὸ διόρθωσε κανένας λογιώτατος στοιχειοθέτης) ποὺ τὸ περασμένο Σαββάτο ἔδωκε τὶς διδακτορικὲς ἐξετάσεις του κ' ἔγινε «διδάκτωρ» μὲ τὸ ζηλευτὸ βαθμὸ λίαν καλῶς».

Ὕστερ' ἀπὸ τὰ μπαλσαμωμένα «Δοὺς τὰς νενομισμένας ἐξετάσεις» καὶ τὰ «ἐπεσπάσατο τὰ συγχαρητήρια τῶν καθηγητῶν του» ποὺ διαβάζουμε κάθε μέρα στὶς φημερίδες, τὸ ζωντανὸ κι ὁλόδροσο παραγραφάκι τοῦ φίλου μας ἔρχεται σὰν ἄνθισμα μυγδαλιᾶς μέσα σὲ βαρὺ χειμώνα.

★

Ο ΚΡΟΥΚΗΣ ποὺ σκοτωσε τὴ χήρα Χρυσοβελώνη τὴν περασμένη Τετράδη, γιατὶ δὲν τὸν ἀγαποῦσε, εἶχε σκοτώσει κι ἄλλη μιὰ γυναίκα στὴ Σύρα, γιὰ τὴν ἴδια αἰτία, κ' εἶχε καταδικαστεῖ ἑφτὰ χρόνια φυλακή. Μόλις δυὸ χρόνια περάσανε, καθὼς γράφουν οἱ φημερίδες, ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὴ φυλακὴ κ' ἔκανε τὸ δεύτερο φόνο

Ἂν καταδικαστεῖ τώρα σ' ἄλλα ἑφτὰ χρόνια, ἔχει τὸ χρειαζούμενο καιρὸ νὰ ξεπαστρέψει πέντ' ἕξη ἀκόμα γυναῖκες, ἀφοῦ μόλις τριάντα χρονῶνε εἶναι κι ἀφοῦ οἱ Ὑπουργοὶ τῆς Δικαιοσύνης εἶναι τόσο φιλάνθρωποι καὶ σκορπάνε μὲ τόση ἁπλοχεριὰ τὶς Βασιλικὲς χάρες.

Πέντε γυναῖκες τοῦ πέφτουνε στὸ μερτικό του, ἃ φτάσει στὰ ἑξήντα πέντε χρόνια κι ἃ γιὰ κάθε γυναίκα ποὺ σκοτώνει κάθεται ἑφτὰ χρόνια στὴ φυλακή. Μὴν τὴν παίρνετε καὶ γιὰ τόσο εὔκολη αὐτὴ τὴ δουλιά.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

Ὅλοι οἱ διαλεχτοὶ ποὺ δουλεύουν γιὰ τὴ διανοητικὴ ἀναγέννηση τοῦ ἔθνους καταλαβαίνουν τὴ μεγάλη σημασία ποὺ ἔχει τὸ ξαναζωντάνεμα τοῦ ἀρχαίου πνευματικοῦ κόσμου, στὶς ὡραῖες μεταφράσες.

Ἔτσι ἔγινε δεχτὴ μὲ λαχτάρα ἡ Ἰλιάδα τοῦ Πάλλη, ποὺ ἀκόμα στέκεται ἡ πιὸ μεγαλότεχνη λογοτεχνικὴ ἐπιχείρηση τῶν τελευταίων χρόνων, καὶ ἡ Ἀντιγόνη τοῦ Μάνου καὶ ὁ «Ἱππόλυτος» τοῦ Ἕρμονα καὶ ὁ Ἀγαμέμνονας τοῦ Γρυπάρη, καὶ ἡ Μήδεια τοῦ Περγιαλίτη καὶ ὁ Αἴαντας τοῦ Σίδερη, καὶ ὅ,τι ἄλλο ὡς τώρα ξαναχύθηκε στὴ ζωή. Γιὰ τὸ δράμα ἰδιαίτερα ἠμποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἀκόμη δοκιμὲς γίνονται, καὶ στὴ μορφὴ καὶ στὴν οὐσία. Ἄλλοι σὲ δεκατρισύλλαβο, ἄλλοι σὲ δεκαπενταπεντασύλλαβο χωρὶς ρίμα, ἄλλοι σὲ πεζὸ τὰ ἐπεισόδια (Βαρλέντης· Ἰφιγένεια στὴ χώρα τῶν Τάβρων. Ἄλλοι πάλι προσπαθοῦν νὰ πλαταίνουν τὴ βαθιὰ παθητικὴ φράση καὶ τὸ σφιχτοστριμμένο νόημα νὰ τὸ ἁπλώσουν γιὰ τὴ λαϊκώτερη ἀντίληψη (Μάνος) καὶ ἄλλοι προσπαθοῦν νὰ διατηρήσουν τὸ βαθυστόχαστο πλέξιμο τῶν πρωτοτύπων.

Ἀναντίλεχτο εἶναι πὼς οἱ δοκιμὲς αὐτὲς δὲν εἶναι ἀνώφελες καὶ ὅλες ὁδηγοῦν πρὸς κάτι τελειωτικό.

Καὶ πρὸς τὸ κάτι αὐτὸ τὸ τελειωτικό, μᾶς φέρνει ἀκόμη περισσότερο ἡ μετάφραση τοῦ «*Οἰδίποδος Τυράννου*» ποὺ ἐδιαβάστηκε ἐμπρὸς σὲ κύκλο ἀπὸ λογίους στὴ Σμύρνη στὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ ἐδῶ καὶ λίγες μέρες.

Ὁ κ. Στέλιος Σεφεριάδης, ὁ συμπαθητικὸς ποιητής, ποὺ ἡ μετριοφροσύνη του σταθήκε ὡς τώρα ὁ σπουδαιότερος λόγος ποὺ νὰ μὴν τὸν ξέρουν οὐδὲ στὴ Σμύρνη καλὰ καλὰ, παρουσίασε τὸ ἀποτέλεσμα δουλιᾶς καλοσυνείδητης, χωρὶς καμιὰν ἀμφιβολία. Μὲ ἀγάπη καὶ μὲ ἐπιμέλεια μεγάλη ἐργάστηκε.

Οἱ δεκαπενταπεντασύλλαβοί του οἱ ὁμοιοκατάληχτοι σὲ ὅλο τὸ δράμα πέρα πέρα, χωρὶς πλατειασμοὺς, χωρὶς ἀδυναμίες στὸ νόημα, χωρὶς ἀλάργεμα ἀπὸ τὴ φράση τοῦ ποιητῆ, μὲ τὴ θαματουργὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα ξετυλίγονται σφιχτοδεμένοι σὰν καμιὰ σκαλιστὴ ζωοφόρα. Ἡ γλώσσα ἡ καταφρονεμένη ὡς τώρα, μ' εὐγνωμοσύνη ἀνοίγει τὰ πλούσια της κάλλη σὲ κείνους ποὺ τὴ λατρεύουν καὶ σκορπίζει ζωὴ καὶ στοὺς νεκροὺς ἀκόμα. Ζωὴ ἀληθινή. Ἀφοῦ μέσα στὸ ἀνροατήριο τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς τὰ ἐννέα δέκατα ἦσαν λόγιοι τῆς ἀγέλης Βλάχων καὶ Ραγκαβήδων καὶ ὅμως ἔφυγαν μὲ μιὰ γλύκα στὴν ψυχὴ πραγματική, ὁμολογώντας πὼς ἡ μετάφραση εἶναι ἀληθινὸ καλλιτέχνημα. Ὁ κ. Σεφεριάδης θὰ τυπώσῃ τὴ μετάφρασή του. Ἐλπίζουμε καὶ εὐχόμεθα ὅσο μπορεῖ πιὸ γλήγορα.

Σμύρνη, Ἀπρίλης τοῦ 907. Μ.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΦΡΑΓΚΟ ΛΕΒΑΝΤΙΝΙΣΜΟΙ

Φίλε «Νουμᾶ»,

Μπορεῖ νὰν τὰ εἴπε καλὰ ὁ διευθυντὴς τοῦ «Monde Hellenique» τὴν προπερασμένη Δευτέρα στὸν «Παρνασσό», ἀλλὰ γιατὶ νὰν τὰ πεῖ Γαλλικὰ κι ὄχι Ρωμαΐικα; Ρωμιὸς εἶναι, θαρρῶ, ὁ κύριος καὶ σὲ Ρωμιοὺς μιλοῦσε κι ὅσο κι ἂ σπούδασε στὴ Γαλλία καὶ δὲν ξέρει καλὰ καλὰ τὰ Ρωμαΐικα, μποροῦσε νὰ βάλει κανένα νὰν τοῦ μεταφράσει τὸ ἀνάγνωσμά του καὶ νὰ μᾶς τὸ πεῖ στὴ γλῶσσα μας. Τὸ Γαλλικὸ πρωτότυπο ἂς τὸ φύλαγε γιὰ τὴ Γαλλικὴ φημερίδα του.

Ἃ φερνότανε ἔτσι, καὶ τὸ ἀνάγνωσμά του, τὸ ἀρκετὰ ἐνδιαφέρο καὶ σοβαρὸ, θὰν τὸ νιώθαμε καλύτερα καὶ ἡ ἀφεντιά του δὲ θάνγκαζότανε κεῖ ποὺ μιλοῦσε Γαλλικὰ νὰ φωνάζει Ρωμαΐκα στὸν ἄθρωπο ποὺ τοῦ πρόβελνε τὶς φωτεινὲς εἰκόνες: «Νομίζω φτάνει».

ΦΡΑΓΚΟΛΕΒΑΝΤΙΝΟΣ

Η «ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ»

Φίλε «Νουμᾶ»,

Ἔκαμε κ' ἕνα θέμα ἡ «Ἄρρωστη Δούλα» τοῦ Ψυχάρη μας. Ἐδῶ στὴν Πόλη, ἕνας ἄρρωστος, καθὼς μοῦπε ὁ φίλος μας ὁ Σιώτης ὁ γιατρός, ἔπασκε ἀπὸ φούσκα κι ἀπὸ πυελονεφριά, κι ὅσο κι ἂν τὸν παρακαλούσανε οἱ γιατροὶ δὲν ἤθελε μὲ κανένα τρόπο νὰ κάμει φουσκοπλυσίματα. Διαβάζοντας ὅμως τὴν «Ἄρρωστη Δούλα» στὸ «Νουμᾶ», ἀλλάζει γνώμη κι ἀρχίζει ἀμέσως τὰ φουσκοπλυσίματα.

Νὰ λοιπὸ μιὰ ἀπόδειξη ἀκόμα τῆς περίφημης influence sociale du roman.

Πόλη, Ἀπρίλης τοῦ 1907.

Ὁ φίλος σου
Ρ. ΣΤ.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὁ κ. Λιμαρᾶς, τελειόφοιτος τῆς φιλολογίας καὶ χριστιανὸς ὀρθόδοξος, ἔχοντας λόγους προσωπικοὺς μὲ τὸ μακαρίτη τὸ Σολωμό, σοῦ τὸν ἄρπαξε, μωρὲ μάτια μου, μέρα μεσημέρι μέσα στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ σοῦ τὸν ἔκανε τάλαντοῦ, ἀφοῦ ἀπόδειξε φῶς φανάρι πὼς ὁ ποιητὴς δὲν ἀξίζει μονόλεφτο, κ' εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὸν Τυμπρηστὸ καὶ τὴ Φιλομήλα τῆς «Ἀστροπῆς».

— Ὅσο λυπᾶται κανεὶς ποὺ ὁ κ. Λιμαρᾶς εἶναι Ρωμιός, κι ὄχι Βούργαρος, ἄλλο τόσο χαίρεται ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὅτα συλλογιστεῖ πὼς θάχουν καὶ τὰ παιδιά μας κάποιονε Μιστριώτη νὰ γλεντᾶν, ἀφοῦ τὰ φωτεινὰ σημάδια ποὺ τόσο νωρὶς μᾶς δίνει ὁ κ. τελειόφοιτος μᾶς φωνάζουν πὼς γλήγορα θὰ ξεπεράσει τὸ σοφὸ δάσκαλό του στὴν κριτικὴ δεινότητα καὶ στὴ λογική.

— Ἡ ἀστραποβόλα κριτικὴ τοῦ κ Λιμαρᾶ τυπώνεται στὴν «Ἀστραπή», καὶ πολὺ σωστὰ, γιατὶ ἀλλιώτικα ἡ φημερίδα τοῦ κ. Γιολντάση δὲ θάχε κανένα λόγο νὰ τιτλοφοριέται *Ἐθνικὴ* φημερίδα.

— Θέλουμε νὰ ξέρουμε τί λόγους, πατριωτικοὺς πάντα, εἴχανε μερικὲς φημερίδες καὶ πολεμήσανε μὲ τόση λύσσα τὸ νομοσχέδιο γιὰ τὴ «ἀποξήρανσιν τῶν ἑλῶν».

— Ζητίμε *πατριωτικοὺς* λόγους, γιατὶ τὸ ξέρουμε πὼς πάντα ὁ ἁγνὸς πατριωτισμὸς κανονίζει τὸ δρόμο στὶς φημερίδες μας.

— Τὸ ποίημα τοῦ συνεργάτη μας Μήτση Καλαμᾶ «Ἀνοιξιάτικο χιόνι» τυπώθηκε καὶ στὴν «Ἡμερησία» τῆ Σμύρνης στὶς 4 τοῦ Ἀπρίλη, ἂν καὶ ξέχασε νὰ σημειώσει ἡ καλὴ φημερίδα τῆς Σμύρνης πὼς τὸ πῆρε ἀπὸ τὸ «Νουμᾶ».

— Νὰν τὸ ποῦμε κι αὐτό, πὼς πρέπει νὰν τὸ καμαρώνει ἡ Σμύρνη ποὺ ἀποχτήσε μέσα στὶς τόσες σκολαστικὲς φημερίδες της καὶ μιὰ φημερίδα τόσο καλὴ καὶ τόσο ἀντισκολαστική, σὰν τὴν «Ἡμερησία», ποὺ διαβάζεται μ' εὐχαρίστηση καὶ δῶ ἀκόμα.

— Νὰν τονε χαίρεται ὁ κ. Κατσαρᾶς τὸ γιόκα του ποὺ φαντάστηκε τόσο ἔξυπνα πὼς πρέπει οἱ Ἀμπελόκηποι νὰ βαφτιστοῦν «Ἀσκληπιεῖα», ἐπειδή, λέει, ἐκεῖ γινήκανε τόσα νοσοκομεῖα.

— Ἡ «Ἑστία» τὴ βρῆκε τὴ γνώμη τοῦ κ. Κατσαρᾶ (υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος) πολὺ σωστή, καθὼς τῆς συβαίνει πάντα νὰ βαίσκει πολὺ σωστὲς ὅλες τὶς γνῶμες, καὶ τὶς πιὸ πλαβές, ποὺ τὶς στέλνουν οἱ γιοι καὶ τὸ λοιπὸ συγγενολόγι «τῶν ἡμετέρων διαπρεπῶν φίλων»

Ο ΙΔΙΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. *Στ.* Σωστὴ ἡ παρατήρησή σου. Ἡ «Διάπλαση τῶν Παίδων» (ἀργότερα θὰ δοῦμε ἂν εἶναι *Διάπλαση* ἢ «*Ἀποβλάκωση* τῶν Παίδων»!) καλὰ θὰ κάνει νὰ περιοριστεῖ στὰ ξεσπαθώματα, στὰ μικρὰ μυστικά της καὶ στ' ἄλλα πενταρολογήματά της καὶ να μὴν καταπιάνεται καὶ γιὰ κριτικὲς, καὶ μάλιστα στὴν ἀλληλογραφία της, γιὰ Σολωμοὺς καὶ Σουρῆδες. Καθὼς πολὺ σωστὰ παρατηρεῖς, ἡ *Διάπλαση* μπορεῖ καὶ *πρέπει* νὰ θαμάζει τὸ Σουρῆ, ἀφοῦ κ' οἱ δυό της, Διάπλαση καὶ Σουρῆς, τὰ ἴδια ἰδανικὰ ἔχουν, τὴν πενταρολογία.— «*Σύλλογο Ὁμόνοια*» Κέρκυρα. Λάβαμε τὴ συντρομὴ τοῦ 1907 κ' εὐχαριστοῦμε.— Lavasanga. στὴ Μανταγασκάρη. Λάβαμε καὶ τὸ τέταρτο παραμύθι καὶ σ' εὐχαριστοῦμε. Ἀπὸ τἄλλο φύλλο θἀρχινήσουμε νὰν τὰ δημοσιεύουμε.- κ. *Παραξενόπουλο.* Ἀργότερα. Γιὰ τὴν ὥρα ὁ Β. ἔχει δουλιὲς καὶ δὲν ἀδιάζει νὰ ξακολουθήσει τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων. Τὸ καλοκαίρι μὲ τ.ς διακοπὲς θὰ κατοπιαστοῦμε κι αὐτὴ τὴ δουλιὰ μοναχοί μας. — κ. *Μιχ. Ι. Θεοδ.* Νέα Ὑόρκη. Σύφωνοι. Τὸ κατατόπι ποὺ μοῦ ζητᾶς εἶναι Aigburth Drive, Liverpool.